

**Мала! Дякую! МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему
«Державне регулювання фінансування політичних партій в Україні»

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело*

Олексій БОВКУН

(підпис)

Виконав: здобувач вищої освіти,
гр. ПУДМ-61
Олексій БОВКУН

Керівник: д.н. держ. упр., професор
Анатолій САВКОВ

Рецензент:

Київ, 2023

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут захисту інформації**

Кафедра публічного управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти «Магістр»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Світлана ПЕТЬКУН
«23» лютого 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
Бовкуна Олексія Леонідовича**

1. Тема роботи «Державне регулювання фінансування політичних партій в Україні» керівник кваліфікаційної роботи – Савков Анатолій Петрович д.н.держ.упр., професор, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «19» жовтня 2023 р. № 145.
2. Термін подання кваліфікаційної роботи – «02» січня 2024 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: спеціальна теоретична і методична наукова література; наукові публікації (статті, монографії, дисертаційні дослідження) провідних вітчизняних та закордонних дослідників за темою кваліфікаційної роботи; результати науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та адміністрування «Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні»; нормативно-правові документи; матеріали переддипломної практики.
4. Перелік ілюстративного матеріалу: *презентація*
5. Дата видачі завдання: «01» березня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Структура роботи, вступ	10.04.2023 – 30.04.2023	Виконано
2.	Розділ I	01.05.2023 – 30.06.2023	Виконано
3.	Розділ II	01.07.2023 – 31.08.2023	Виконано
4.	Розділ III	01.09.2023 – 31.10.2023	Виконано
5.	Висновки, додатки	01.11.2023 – 30.11.2023	Виконано
6.	Презентація	01.12.2023 – 15.12.2023	Виконано

Здобувач вищої освіти _____

Олексій БОВКУН

Керівник
кваліфікаційної роботи _____

Анатолій САВКОВ

РЕФЕРАТ

Бовкун О.Л. Державне регулювання фінансування політичних партій в Україні: кваліф. робота на здобуття освіт. ступеня магістра; спец. 281 «Публічне управління та адміністрування»; Держ. у-т інформац.-комунікац. технолог.; каф. публічного управління та адміністрування; наук. Керівник А.П. Савков, д.н.держ.упр. проф. Київ, 2023.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування державного регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Об'єкт дослідження - регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Предмет дослідження - державне регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Короткий зміст роботи. Систематизовано категорійно-понятійну базу дослідження та надано визначення ключовим поняттям і термінам; розглянуто історичний огляд регулювання фінансування політичних партій в Україні; досліджено правову базу та нормативні акти, що регулюють фінансування політичних партій; проаналізовано проблеми та недоліки існуючої системи фінансування; Установлено, що забезпечення ефективного співвідношення та збалансованості джерел фінансування діяльності політичних партій в Україні може бути досягнуто шляхом удосконалення чинної нормативно-правової бази з визначенням сучасних підходів до реєстрації політичних партій, вдосконалення електронної звітності, вдосконалення законодавства про вибори щодо фінансування передвиборної агітації; визначено пріоритетні напрями вдосконалення державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні, виявлено можливості посилення контролю суб'єктів державного регулювання за фінансовою забезпеченістю діяльності політичних партій та підвищення відповідальності політичних партій за використанням державного фінансування їх діяльності.

Ключові слова: політичні партії, Верховна Рада, державне регулювання, фінансування, нормативні акти, Закон України, НАЗК, Конституція України, політична система, корупція, законодавство, публічна інформація, органи виконавчої влади, органи публічної влади, президентські вибори, бюджет, держава, суспільство.

ABSTRAKT

Bovkun O.L. State regulation of financing of political parties in Ukraine: qualification work for the degree of Master of Public Administration; specialization 281 "Public Administration and Administration"; State University of Information and Communication Technologies; Department of Public Administration and Administration; Academic Supervisor A.P. Savkov, Doctor of Public Administration, Professor. Kyiv, 2023.

The purpose of the qualification work is to theoretically substantiate the state regulation of financing of political parties in Ukraine.

The object of the study is the regulation of financing of political parties in Ukraine.

The subject of the study is the state regulation of financing of political parties in Ukraine.

Brief content of the work. The categorical and conceptual basis of the research is systematized, and definitions of key concepts and terms are provided; the historical overview of the regulation of financing of political parties in Ukraine is considered; the legal framework and regulatory acts regulating the financing of political parties are examined; the problems and shortcomings of the existing system of financing are analyzed. It is established that ensuring an effective balance and balance of sources of financing for the activities of political parties in Ukraine can be achieved by improving the current regulatory framework with the determination of modern approaches to the registration of political parties, improving electronic reporting, and improving election legislation regarding financing of pre-election campaigning. The priority areas for improving state regulation of financial support for the activities of political parties in Ukraine are determined, as well as opportunities for strengthening control by subjects of state regulation over the financial support of the activities of political parties and increasing the responsibility of political parties for the use of state funding for their activities.

Keywords: political parties, Verkhovna Rada, state regulation, financing, regulatory acts, Law of Ukraine, National Agency on Corruption Prevention, Constitution of Ukraine, political system, corruption, legislation, public information, executive authorities, public authorities, presidential elections, budget, state, society.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. Еволюція та концептуальні підходи регулювання фінансування політичних партій в Україні	9
1.1. Розвиток системи фінансування політичних партій в незалежній Україні 9	
1.2. Особливості державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні	17
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій.....	28
2.1. Правова база та нормативні акти, що регулюють фінансування політичних партій	28
2.2. Юридична відповідальність політичних партій за порушення чинного законодавства щодо надходження і використання фінансових ресурсів.....	37
Висновки до розділу 2.....	41
РОЗДІЛ 3. Напрями та пріоритети удосконалення державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні	43
3.1. Державне та приватне фінансування діяльності політичних партій – позитивні аспекти і негативні наслідки.....	43
3.2. Рекомендації щодо удосконалення системи державного регулювання фінансування політичних партій.....	58
Висновки до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема державного регулювання фінансування політичних партій в Україні наразі має велике значення з огляду на складну політичну ситуацію в країні. Однією з основних причин актуальності є намагання стримати корупцію, яка є серйозним викликом для української політичної системи. Ефективне регулювання фінансування політичних партій стає ключовим інструментом у попередженні та виявленні нелегальних фінансових потоків, що можуть впливати на прийняття політичних рішень.

Ця тема стосується прозорості та демократії в політичному процесі. Створення ефективної системи регулювання фінансів партій сприяє більшій відкритості та довірі громадян до політичних установ, що в свою чергу може підвищити рівень їхньої участі в політичних процесах. У зв'язку з геополітичними реаліями, Україна стикається з потенційним впливом ззовні на свою політичну систему через фінансування зокрема. Тому вдосконалення системи регулювання фінансів політичних партій відіграє важливу роль у забезпеченні незалежності та стабільності української політичної сфери.

Зростає увага до впливу зовнішніх акторів на політичну арену України через можливість фінансування політичних партій з-за кордону. Важливо враховувати, як ці фінансові потоки можуть впливати на рішення, які приймаються в країні. Тому створення ефективних механізмів контролю та регулювання забезпечить не лише прозорість у фінансових операціях партій, але й захистить вітчизняну політичну сферу від небажаного зовнішнього впливу. У контексті стрімкої технологічної та цифрової трансформації у сучасному світі, важливість розробки сучасних інструментів для моніторингу та аналізу фінансових потоків політичних партій зростає ще більше. Це дозволить швидше виявляти порушення та ефективніше реагувати на них, забезпечуючи більшу прозорість та довіру в політичному процесі.

Зовнішнє фінансування політичних партій може мати значний вплив на прийняття рішень в Україні. Це особливо актуально у контексті геополітичних реалій та конкуренції між різними силами, які можуть мати інтереси у внутрішніх справах країни. Справжнім викликом стає забезпечення транспарентності та контролю за такими фінансовими потоками, щоб уникнути залежності політичних партій від зовнішніх впливів.

Це також означає, що потрібно створити ефективні механізми для моніторингу та аналізу фінансів політичних партій, які враховуватимуть сучасні технологічні можливості. Технології аналізу великих обсягів даних та цифрові інструменти можуть значно полегшити виявлення можливих порушень або недекларованих фінансових потоків, забезпечуючи більшу прозорість та відповідальність. Це важливий момент у контексті зміни суспільно-політичного ландшафту України, оскільки довіра до політичних структур та їхня незалежність стають ключовими факторами для забезпечення стабільності та демократії в країні. Тому розробка сучасних інструментів для контролю за фінансами політичних партій та регулювання зовнішнього впливу стає надзвичайно важливою у сучасній українській політичній реальності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати державне регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Завдання:

- розглянути історичний огляд регулювання фінансування політичних партій в Україні;
- дослідити правову базу та нормативні акти, що регулюють фінансування політичних партій;
- проаналізувати проблеми та недоліки існуючої системи фінансування.
- установити механізми забезпечення ефективного співвідношення та збалансованості джерел фінансування політичних партій в Україні;

– визначити пріоритетні напрями вдосконалення днoжавного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні.

Об’єкт дослідження: регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Предмет дослідження: державне регулювання фінансування політичних партій в Україні.

Методи дослідження. У ході виконання магістерської роботи було використано ряд загальнотеоретичних методів дослідження, таких як індукція, дедукція, аналіз та синтез.

Теоретичне значення. Теоретичне значення теми державного регулювання фінансування політичних партій полягає у створенні та розвитку концепцій, принципів та моделей, які визначають оптимальні методи контролю та регулювання фінансів у політичній сфері. Це охоплює вивчення принципів прозорості, обліку та контролю за джерелами фінансування, а також розробку механізмів виявлення та запобігання корупційним схемам.

Практичне значення. Практичне значення полягає у розробці та впровадженні ефективних законодавчих актів, політик та інструментів контролю, які забезпечують прозорість, відкритість та відповідальність у фінансуванні політичних партій. Це допомагає зменшити можливість корупції, недекларованих фінансових потоків та зовнішнього впливу на політичний процес.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЕВОЛЮЦІЯ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

1.1. Розвиток системи фінансування політичних партій в незалежній Україні

У зв'язку з особливим характером політичних партій як громадських організацій значний вплив на суспільство мала дискусія щодо запровадження прямого державного фінансування політичних партій.

Сам факт отримання партіями грошей від держави означав їх пряму залежність від останньої, питання полягало в тому, чи зможуть вони виконувати свою роль: представляти та захищати інтереси суспільства, бути посередником між суспільством. і держава.

Дуже інформативною була також позиція Г. Вільденмана, який писав, що німецький метод фінансування політичних партій є темною плямою на всій системі представництва.

Довгострокове значення цього питання виключало пряме субсидування з боку уряду.

Проте після численних суперечок було прийнято законне рішення та загальну концепцію позитивного вирішення цієї проблеми.

Як наслідок, у Спеціальному висновку Федерального конституційного суду Німеччини зазначено, що «Проведення виборів є політичною відповідальністю, і оскільки Конституція надає значну роль у їх підготовці партіям, необхідно, щоб державні кошти не присвячені лише підготовці самих виборів, а й доступні для політичних партій, які беруть участь у їх організації та проведенні» [1].

Дж. Мослі зауважив, що конституційне право на асоціацію вимагає не лише свободи створювати партії, воно також вимагає забезпечення їх спроможності виконувати свої обов'язки. У поодиноких випадках державна

допомога може служити передумовою для наповнення політичної демократії змістовним змістом. Зокрема, це зменшує невідповідність можливостей між партіями в політичній конкуренції, зменшує їхню залежність від конкретних груп фізичних чи юридичних осіб і, таким чином, є ефективним методом боротьби з політичною корупцією, спричиненою передусім приватним фінансуванням політичних організацій.

Важливо визнати, що держава фінансово підтримує політичні партії, і ця зміна сталася порівняно недавно.

Еволюція до державного фінансування політичних партій відбувалася в кілька етапів. Наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. держава обмежувала свою допомогу непрямими формами регулювання поряд із спробами законодавчого регулювання діяльності партій. Практично непряма допомога політичним партіям здійснювалась у трьох різних напрямках: технічна допомога у підготовці виборів та проведенні кампаній, рекламно-промоційна допомога під час кампанії та використання механізмів податкової політики (напр.

Фінансування діяльності політичних партій (насамперед їх президентських кампаній) з державного бюджету було офіційно оформлено в таких країнах: 1955 р. – Аргентина, 1959 р. – Німеччина, 1965 р. – Швеція, 1967 р. – Фінляндія, 1970 р. – Норвегія, 1974 р. – Італія, 1987 р. – Данія. , 1989-Бельгія.

Закон про політичні партії в Австрії був прийнятий лише в 1975 році.

У Великобританії єдиний раз, коли уряд розширив сферу діяльності Комітету зі стандартів у суспільному житті (Committee on Standards in Public Life), був у листопаді 1997 р. Уряд ініціював створення спеціального законодавчого механізму з метою фінансування політичних партій, до того часу не було спеціального законодавства щодо фінансування політичних партій.

У Люксембурзі юрисдикція щодо законів, що стосуються фінансування політичних партій, залишилася в минулому, вона обмежена фінансуванням парламентських і європейських виборів.

Однак процес фінансування політичних партій все ще перебуває у фазі розширення. Якщо протягом 1980-х років державне фінансування політичних партій дозволялося законодавством 21 країни, то до середини 1990-х років кількість країн, які дозволили це, зросла в кілька разів (кількість африканських держав, які це дозволили, зросла на 45, а кількість соціалістичних держав зменшилася на 17).

І навпаки, важливо відзначити, що країни, які визнавали необхідність регулювання фінансів політичних партій, не завжди завершували цей процес логічним чином.

Наприклад, у Боснії та Герцеговині, а також у Словаччині національні закони щодо фінансування політичних партій не надто широкі, тоді як в Угорщині закон ігнорує можливість фінансування приватного сектору, а в Грузії немає правил щодо механізмів контролю .

В Україні неодноразово заперечували концепцію фінансування політичних партій.

Так, у 2003 році набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні» N 1349-IV. Закон передбачав, що «статутна діяльність політичних партій, не пов'язана з їхньою участю у виборах, фінансується з державного бюджету, а також покриваються витрати політичних партій, у тому числі пов'язані з проведенням передкемпбеллських кампаній, які були регулярними та спеціальними.

Проте рішенням Конституційного Суду України у справі № 1-2/2007 від 12 грудня 2007 року норми закону про фінансування політичних партій визнані неконституційними. Основною метою цього рішення була заборона фінансування політичних партій органами державної влади та місцевого самоврядування (крім спеціально зазначених у законі), державними корпораціями, анонімами та іншими партіями. Ці партії повинні забезпечити однакові умови для всіх політичних партій, вони повинні сприяти правам і свободам інших осіб, які не є членами цих політичних організацій».[6]

Вважаю, що Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-2/2007 щодо фінансування політичних партій, чинне в Україні законодавство та норма перша статті 15 Закону України «Про політичні партії в Україні» фактично сприяв фінансуванню політичних партій під час виборчого процесу, а також під час виконання статутних обов'язків.

Фінансування офіційної діяльності політичних партій в Україні почалося лише з 2016 року.

Ця довгострокова прихильність громадськості до фінансування політичних партій призвела до дуже негативних наслідків. Повна відсутність правил означала, що все дозволено. Оскільки політичні партії не могли вижити лише за рахунок членських внесків, потрібні були інші джерела фінансування, ці джерела в основному не походили від членства, і жодної іншої форми державного фінансування не було започатковано, кожна партія була змушена шукати інші способи фінансування, це призвело до судового переслідування та засудження лідерів партій у багатьох демократіях. Яскраві приклади можна знайти в корупції, яка охопила Італію, Німеччину, Францію та Сполучені Штати Америки.

Беручи до уваги значну роль політичних партій у демократії та той факт, що політичне об'єднання, включаючи свободу об'єднання, є однією з основних свобод, захищених Європейською конвенцією з прав людини, це також є одним із наріжних каменів справжньої демократії. . 10 березня 2001 року на 46-му пленарному засіданні Венеціанська комісія прийняла рекомендації та звіт щодо фінансування політичних партій.

Ці документи, зокрема щодо політики держави щодо фінансування політичних партій, свідчать про необхідність створення політичної партії.

Визнається, що після прийняття рішення про надання допомоги та грошей політичним партіям вкрай важливо детально визначити потенційних одержувачів. Зрештою, закони мають визначати, що таке політична партія, або принаймні описувати критерії, яким необхідно відповідати, щоб отримати фінансування, або забороняти такому типу організації отримувати допомогу.

У цьому регіоні країни запровадили величезну різноманітність правил, залежно від довгострокової життєздатності їхніх демократичних традицій.

У Франції стаття 4 Конституції 1958 року говорить: «Політичні партії та групи зобов'язані брати участь у здійсненні виборчих привілеїв. Вони повинні мати можливість створювати альянси та здійснювати свою діяльність без обмежень. Вони повинні дотримуватися принципів національного суверенітету та демократії. . Пізніше до статті було включено положення, яке вимагало від політичних партій сприяти забезпеченню гендерної рівності в доступі до політичних посад або функцій. Однак немає положення щодо фінансування політичних партій. Із самого формулювання статті 4, яка надає політичні партії у Франції свободи діяти, можна зробити висновок, що їх функціонування має бути ізольовано від державної допомоги. Однак Закон від 11 березня 1988 р., який вперше обговорював питання фінансування партій, державне фінансування партій Принципи цього законодавства були підтримані та посилені додатковими законами, які були прийняті в 1990, 1993 та 1995 роках.

Згідно з Ліхтенштейном, учасники повинні отримати офіційну асоціацію з країною та взяти на себе зобов'язання дотримуватися принципів, викладених у Конституції країни, щоб отримати право на державне фінансування. Це можна використовувати, якщо учасники ведуть документацію про використання коштів.

В Іспанії текст Конституції схожий на французький варіант. У статті 6 Конституції 1978 року також зазначено, що «політичні партії повинні представляти політичне різноманіття... і бути основним засобом залучення громадськості».

Усі держави, які хочуть забезпечити певну форму фінансування політичних партій з наміром дозволити вільне вираження плюралістичної політичної думки, а також забезпечити однакове ставлення до всіх політичних партій, мають низку важливих проблем.

Перше питання полягає в тому, чи мають партії отримувати допомогу лише під час виборчого сезону, чи також слід запровадити регулярну постійну схему фінансування політичних партій.

Обмеження фінансування частиною або всіма витратами на кампанію (зокрема, через сплату відсотка від вартості) має на меті лише уникнути порожніх бюджетів під час регулярних виборів, оскільки це дозволяє демократичному процесу відбуватися гладко.

Другий підхід, який передбачає сплату державою всіх або часткових витрат, пов'язаних з усіма формами політичної діяльності, є більш складним. У цьому контексті політичні партії вважаються офіційно визнаними організаціями, оскільки вони беруть участь у поточному демократичному процесі держави, тому є законним, що держава повинна допомагати їм у їх подальшій діяльності.

Відповідно до цього підходу очевидно, що країни, які обрали другий шлях, вважали, що інституції мають інтерес не лише до держави.

Федеральний конституційний суд Німеччини визнав необхідність державного фінансування не лише витрат на виборчу кампанію, а й щоденної діяльності політичних партій, яка необхідна для їх належного фінансування. Ця діяльність включає надання допомоги політичним партіям, які її потребують, і розрахунок цієї допомоги базується на щоденних бюджетах партій, а також на їх потребах у державному фінансуванні.

У країнах, які мають політичні партії, які фінансуються державою, природним вибором держави є визначення характеру та обсягу наданої допомоги. У цій спробі використовується багато підходів. Деякі штати покривають витрати, пов'язані з виборами, забезпечують повсякденне фінансування політичних партій і беруть участь у певних заходах.

Інші види спеціального державного фінансування включають: у деяких країнах держава підтримує пресу, пов'язану з партіями (Швеція), організації, які досліджують та сприяють творчим починанням (Нідерланди), молодіжні організації, які пов'язані з партіями (Австрія, Німеччина, Швеція). У більшості

країн використовується лише спеціальне фінансування, яке на практиці покриває частину вартості виборів для політичних партій (наприклад, в Австралії, Канаді, США це називається частковою оплатою).

У деяких країнах (Австрія, Бельгія, Греція, Іспанія, Словаччина, Німеччина, Швеція) використовується загальне фінансування, яке охоплює фінансування поточної діяльності політичних партій, і спеціальне фінансування (наприклад, фінансування інтересів парламенту, науково-дослідних установ), партійні ЗМІ), яке зазвичай є окремим від звичайного фінансування.

Державні субсидії (спеціальне та загальне фінансування) надаються політичним партіям залежно від ступеня їхньої підтримки на загальних парламентських виборах.

Для загального фінансування політичних партій існують три основні системи.

Перший спосіб передбачає фінансування лише тих політичних партій, які представлені в парламентській асамблеї, а субсидії розподіляються між ними або за кількістю мандатів (Болгарія, Мозамбік та ін.), або в рівних розмірах на кожен мандат (Фінляндія). Як наслідок, політичні партії, які не отримали жодного мандата на останніх виборах, взагалі позбавлені права отримувати державне фінансування.

Друга система спрямована на фінансування не лише політичних партій, які входять до парламенту. Державні субсидії виділяються на основі кількості голосів, отриманих партіями на виборах (Бельгія, Іспанія, Кіпр). У Бельгії партії, які мають принаймні одне місце в нижній або вищій палаті парламенту, отримують однакове фінансування плюс певну суму за кожен отриманий ними голос. В Іспанії державні кошти, виділені на поточну діяльність політичних партій у нижній палаті, розподіляються між ними на основі кількості мандатів, які вони отримали, і кількості голосів, які вони зібрали.

Третя система загальнодержавного фінансування передбачає фінансування всіх партій, які брали участь у виборчому процесі, незалежно від їх парламентського представництва (Чехія, Німеччина, Франція, Швеція).

Метод розподілу державної допомоги між сторонами та процес її виплати відрізняється в кожній країні. У Бельгії, Ізраїлі, Франції, Німеччині та Австрії організацію фондів делегує парламент, у Грузії – міністр внутрішніх справ, у Франції – підконтрольний федеральному канцлеру. Загальне та спеціальне фінансування політичних партій здійснюється з державного бюджету та виділено в окрему категорію фінансування.

Вищезазначене свідчить про те, що в сучасній державі державне фінансування в різних його формах і видах є необхідністю підтримки політичних партій. Ця допомога має вирішальне значення в постсоціалістичних державах, де вона особливо сприяє розвитку та стабільності ефективної та стабільної багатопартійної системи. У 2001 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) створила спеціальні правила та рекомендації щодо фінансування політичних партій.

Вкрай важливо вирішити питання про те, як держави вирішують фінансувати політичні партії, це робиться для підтримки пропорційного розподілу коштів між усіма партіями (як на відміну від випадкового розподілу, який віддавав би перевагу найпотужнішій партії над менш впливовими партіями), і щоб уникнути розподілу на основі заздалегідь визначених критеріїв, який негативно вплине на менш впливові партії. Тому вкрай важливо, щоб державне фінансування оцінювалося, наскільки це можливо, з найбільшою мірою об'єктивності, справедливості.

Партія схожа на будь-яку іншу організацію тим, що для здійснення своєї діяльності потрібні гроші, а питання їх походження має першочергове значення для політичної ефективності партії як частини демократичного суспільства. Відплата державного фінансування політичних партій призведе до відновлення ролі політичних партій в Україні, зокрема:

- зменшить залежність політичних партій від фінансової підтримки приватних донорів і пов'язаний з цим ризик корупції;

Це сприятиме розвитку демократії в партії та сприятиме вільному, конкурентному обміну між партіями.

- сприятиме реалізації функції політичних партій як засобу комунікації суспільства та держави.

- сприятиме фінансовим пільгам, які забезпечуватимуть пропорційне представництво жінок у Верховній Раді України, відповідних місцевих радах.

Це сприятиме більш лібералізованому підходу до візової політики між Україною та ЄС.

1.2. Особливості державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні

23 листопада 2003 року Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо фінансування політичних партій в Україні». Цей закон фінансував фінансування статутної діяльності партій, а також сплачував партії витрати на виборчий процес. У зв'язку з цим передбачалося, що з 1 січня 2007 р. держава почне фінансувати статутну діяльність партій, а за результатами чергових парламентських виборів 2006 р. партіям будуть компенсовані витрати, пов'язані з фінансування їх попередньої діяльності.

Жодних змін ще не внесено. Як такий, фінансовий інструмент не може функціонувати (держава не контролює фінансову діяльність політичних партій), а натомість є предметом дискусій. Процес фінансування політичних партій частково впливає із Закону про політичні партії в Україні, який обмежує джерела фінансування та Закону про вибори народних депутатів України, який фінансує кандидатів та їх політичні партії (вибори). Чинне законодавство щодо політичних пожертвувань не визначає максимальної суми, яку один донор може пожертвувати політичній партії.

Під час парламентських і президентських виборів сума чи кількість внесків, які політична партія може зробити до власного виборчого бюджету чи колективного виборчого бюджету партії, не обмежується. Законодавство не містить жодних норм щодо максимальної суми коштів, які можуть бути спрямовані на виборчий бюджет партій (блоків), асоційованих з кандидатом у Президенти. Крім того, існує колізія норм, оскільки юридичні організації можуть фінансово підтримувати партії, а фізичні особи чи організації – ні. Загальноприйнято вважати, що державне фінансування політичної діяльності зменшить вплив фінансово-промислових груп (далі – ФПГ) на партію та допоможе партії зберегти свій професійний характер під час виконання державних обов'язків. Противники методу фінансування політичних партій вважають, що він відокремить партійне керівництво від простолюдинів, вони вважають, що це посилить вплив і владу держави над політичними партіями.

Дослідження, проведене Центром, присвячене О. Разумковій, свідчить, що 60,7% населення не підтримують ідею державного фінансування політичних партій, що корелює з низьким ступенем довіри до політичних партій. Крім того, опитування Центру щодо розслідування О.Разумкової показує, що 35,3% експертів підтримують державну допомогу партіям, які подолали виборчий бар'єр, 18,6% підтримують відповідне рішення в майбутньому, а 37,3% експертів підтримують позицію опозиції. Певною мірою причиною такої думки є недостатня формалізація політичних партій і зневага українського населення до них. Фінансування політичних партій в Україні регулюється Законом України «Про політичні партії в Україні» та Законом України «Про вибори народних депутатів України». Законодавство щодо державного фінансування політичних партій через участь зараз кодифіковане в правилах розподілу виборів і підтримує поточну діяльність депутатів (громад) у ВРУ. Окрім державної підтримки, партії наділені фінансовою автономією. Ці кошти спрямовуються на самі партії: членські внески, надходження від партійного майна, діяльність партії.

Крім того, існує приватне фінансування, яке виділяється організації, це фінансування отримується як від фізичних, так і від юридичних осіб. Закон України «Про вибори народних депутатів України» регулює правила державного фінансування виборів. Закон передбачає, що витрати, пов'язані з підготовкою та проведенням виборчих заходів, друкуванням інформаційних плакатів, публікацією попереджувальних програм, трансляцією телевізійних і радіомовних програм, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету. Точний обсяг державного фінансування законом не визначений. Проте необхідне фінансування для Державного бюджету України пропонує Центральна виборча комісія (ЦВК) на конкретний рік виборів.

На підготовку виборів народних депутатів України 1998 року ЦВК спрямувала 248 млн доларів, на вибори народних депутатів України 2002 року – 172,2 млн доларів, на вибори народних депутатів України 2006 року – 512,5 млн доларів. Крім того, 30 вересня 2007 року відбулися позачергові вибори, які призвели до збитків у 347 мільйонів гривень.[10] Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18 жовтня 2001 року встановлював порядок виборів народних депутатів країни, а максимальні витрати на виборчу кампанію партії (блоку) обмежувалися 150 000 доларів, або приблизно 480 000 доларів у 2002 році. Проте наразі внаслідок внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України», зумовлених політреформою, що відбулася 1 січня 2006 року, розмір фонду фінансування політичної партії (блоку) не обмежена законом. Виборчий фонд партії складається з фінансових коштів, отриманих від самої партії, а також індивідуальних внесків, які є добровільними і призначені для фінансування передвиборної кампанії партії (блоку). Ці кошти потім передаються в партійне замовлення в управління (розпорядження).

Відповідно до частини першої статті 53 Закону України «Про вибори народних депутатів України» 2004 року фінансування партії (блоку) здійснюється за рахунок власних коштів (партій у блоці), а також фізичних осіб. пожертви (потенційний внесок юридичних осіб зведено нанівець). [2]

Проте на законодавчому рівні досі не вирішене питання, як саме партія може витратити кошти на передвиборні витрати. Оскільки юридичні особи не перебувають у списках заборонених, вони фігурують як донори у передвиборчий період. Це дає можливість юридичним особам все одно робити внески в партію, оскільки фінансування виборів партії складається, в тому числі, з коштів, які вносить сама партія. У частині другій статті 53 Закону України «Про вибори народних депутатів України» встановлено граничний розмір добровільного внеску на виборах однієї партії (блоку) у розмірі 500 доларів США.

Максимальний обсяг індивідуальної добровільної участі, в якій може брати участь, не повинен перевищувати 400 відсотків розміру мінімальної заробітної плати. У результаті наші розрахунки показують, що максимальний індивідуальний внесок до партійного фонду на виборах 26 березня 2006 року становив 140 тис. Подаровано 1 січня 2006 року (відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2006 рік» (від 20 грудня 2005 року) мінімальна заробітна плата на 1 січня 2006 року встановлена в розмірі 350 доларів США на місяць.), а 30 вересня 2007 року максимальна сума добровільного внеску фізичної особи становила 176 000 доларів США. (Законом України про Державний бюджет України на 2007 рік, оприлюдненим 19 грудня 2006 року, встановлено мінімальну заробітну плату у розмірі 440 євро на місяць, як визначено у статті 1 Закону). Партія має високі витрати на сплату складових (набір осіб), але це не є головною проблемою дослідження.

Гроші потрібні на утримання секретаріату угнетеної фракції, оплату квартплати, зв'язку, формування фондів угнетених, безкоштовну оплату переїзду. Щоправда, важко визначити, що саме партія виділяє на утримання парламентської фракції. Сьогодні в Україні немає прямої державної підтримки політичних партій у вигляді фінансування чи пожертвувань. Допомога держави виключно опосередкована (блокам, партіям, кандидатам надається доступ до державних ЗМІ під час виборчої кампанії). У зв'язку зі змінами до Закону України «Про політичні партії в Україні» в листопаді 2003 року було

розпочато процес фінансування діяльності політичних партій з Державного бюджету України, який планувалося активізувати у 2006 році (щодо оплати витрат, пов'язаних з виборчою кампанією) та у 2007 році (щодо прямого державного фінансування діяльності політичних партій).

Пряме загальне (фінансування статутної діяльності) та пряме спеціальне (компенсація витрат, пов'язаних з виборчим процесом) передбачалося забезпечувати за рахунок державного бюджету України, головним розпорядником якого є Міністерство юстиції України. Пропонований річний бюджет фінансування законотворчої діяльності політичних партій з Державного бюджету України визначено у розмірі 0,01 розміру мінімальної заробітної плати (станом на 1 січня попереднього року), помноженої на загальну чисельність громадян України, у тому числі перелік, як виборці на остаточних виборах народних депутатів України. Наші розрахунки свідчать, що, виходячи з кількості виборців в Україні, залучених до списків виборців на виборчих дільницях під час виборів народного депутата України 2006 року (37 528 884 особи за даними ЦВК), та встановленої мінімальної заробітної плати (400 грн.). Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» від 19.12.2006 р. загальний річний обсяг державного фінансування політичних партій становитиме приблизно 1 501 155 млн. грн.

Після проведення позачергових виборів народних депутатів України 30 вересня 2007 р. загальний обсяг державного фінансування політичних партій становитиме приблизно 1,9 млрд. грн. (з підвищенням мінімальної заробітної плати з 1 січня 2009 р. до 605 грн.). Це становитиме 2,27 мільярда, або 3,1 мільярда після виборів 2010 року. Нововведення мали сприяти створенню в Україні стійкої та передової партійної системи, політичних партій, які б брали участь у розвитку країни в цілому. Проте законодавство про Державний бюджет України на 2007 рік допускає призупинення застосування норм, а законодавство про Державний бюджет України на 2008 рік повністю скасовує ці норми. 22 травня 2008 року Конституційний Суд України (КСУ) визнав неконституційними положення про Державний бюджет України на 2008 рік.

Оскільки рішення КСУ не мали ретроспективного характеру, дія скасованих стандартів не відновлювалася [5].

Основним критерієм, за яким партія могла б отримати державну фінансову допомогу, був би розподіл коштів між партіями, які подолали виборчий бар'єр, за кількістю набраних ними голосів. Крім того, враховуватимуться лише результати голосування за партійними списками (а це пропорційна система виборів). Консолідація політичної влади на законодавчому рівні сприяла б розвитку політичних партій як повноцінної організації, яка б сприяла здоровій конкуренції між партіями та призводила до формування правильних та ефективних державних рішень. Опублікована в 1998 році інформація щодо фінансових внесків до виборчого фонду партій свідчить про те, що більша частина витрат на виборчу кампанію була присвячена партіям середньої ланки та провладним партіям (Нар.с Демократична партія) або в проекти, пов'язані з бізнесом (Партія Зелених України). Основним джерелом доходу в цьому останньому сценарії також були юридичні особи.

Подібна ситуація сталася в 2002 році. Основним джерелом доходу в цьому випадку був бюджет партії, який складався переважно з надходжень від місць у політичних списках партії. На час виборів 31 березня 2002 року відповідно до частини третьої статті 36 Закону України «Про вибори народних депутатів України» максимальний розмір витрат партії (блоку) становив 2 550 тис. Витрати цих партій, у тому числі вартість їхньої реклами на телебаченні, яка становила 11 396 000, перевищували встановлений законом ліміт для всіх форм витрат на вибори. Проте рекламою у ЗМІ учасники виборчого процесу не обмежилися, внаслідок чого факти цього порушення почастишали. Це яскравий приклад того факту, що законодавство, спрямоване на сприяння політичним партіям, залишалось «недоосвітленим» значної частини коштів, виділених на виборчий процес.

Інформація, пов'язана з проектом «Громадський моніторинг фінансування виборчої кампанії 2002», свідчить, що близько 40% загальних

витрат політичних партій на виборчу кампанію були тіншовими. Загальний обсяг виділених політичним партіям (блокам) коштів на виборах 26 березня 2006 р. склав 553,6 млн. грн., у тому числі власні кошти партій – 480,4 млн. грн. (86,77%) від загального обсягу фінансування та пожертвувань окремих донорів – 73,2 млн грн (13,23%). У цьому відсотковому співвідношенні більша частка питомої ваги приділяється використанню засобів масової інформації, 60,13% загальних витрат присвячено цій стратегії перед табором, потім 6,83%. Загальна сума коштів, спрямованих на виборчий процес політичними партіями, які успішно подолали 3%-й прохідний бар'єр, становила 244,0 млн грн, або 44,2% від загальної суми коштів, спрямованих на процес партіями (блоками) [8].

І хоча лідери політичних партій часто заявляють, що вони базуються на невеликих жертвах своїх виборців, вони водночас витрачають мільйони на зовнішню рекламу. Закон України «Про вибори народних депутатів України», який був прийнятий під час підготовки до виборів народних депутатів України 2006 року, не мав обмеження щодо розміру власних коштів партії (спрямованих на створення виборчого фонду партії (блоку), розмір виборчого фонду партії (блоку) та сума витрат, пов'язаних з виборчим фондом партії, найбільше виборчих фондів було виділено Партії регіонів – 112,7 млн. грн., а найменше використала Комуністична партія України. Слід звернути увагу на те, що першочерговим джерелом фінансування партійних виборів є власні кошти партії (або партій у виборчому блоці), що свідчить про значний внесок членів партії, але не простих людей (внески останніх не можуть перевищувати 7-15% витрат партії на офіційних виборах). витрат, що становить приблизно 3-15 млн дол.

У результаті система закритих партійних списків сприяла доданню майже всіх політичних партій до списків бізнес-орієнтованих осіб, які прагнули максимізувати вигоди від власного бізнесу, мінімізуючи свою участь у владних структурах. Виборча практика в Україні показала, що законодавство не має достатнього контролю за витрачанням коштів, пов'язаних з виборчою

діяльністю (блоками). Відсутність незалежного аудиту їхніх витрат залишає доречним питання про те, чи є їхні політичні партії підзвітними та контрольованими громадськістю в цілому (блоками).

На механізм контролю за фінансуванням політичних партій (блоків) негативно впливає відсутність у законодавстві вимог щодо розкриття всіх витрат і доходів, а також оприлюднення достовірної звітності. В результаті єдиним джерелом інформації є офіційний сайт, який отримує фінансування партії. Українські закони не сприяють здешевленню виборчих кампаній, натомість здорожчають. Суттєво зросли витрати на проведення виборчих кампаній, насамперед через поширення електронних ЗМІ та їх вплив на громадську свідомість (блоки). Залежність від приватних джерел фінансування зменшує позицію політичних партій як провідної інституції демократичної еволюції. Використовується кілька різних методів уникнення дотримання виборчого законодавства.

Наприклад, ви можете найняти скільки завгодно агітаторів, їхнє працевлаштування не визначено заздалегідь, і вони не повинні отримувати жодної винагороди. Суперечка навколо розкриття фінансових операцій, пов'язаних з політичними партіями в Україні, є надзвичайно актуальною. Достатні лазівки у Законі про вибори дозволяють великим особам скористатися ним. Політичні сили користуються імунітетом від положень Закону України «Про політичні партії в Україні» та Закону України «Про вибори народних депутатів України» від грудня 2004 року щодо фінансування політичних партій за рахунок держави, що взяли владу. З одного боку, це дозволяє політичним партіям мати фінансову спроможність здійснювати власну діяльність без обмежень з боку уряду чи державних органів, воно також обмежує ступінь доступу громадських і державних органів до фінансових звітів і витрат політичних партій. Закон України «Про політичні партії в Україні» зобов'язує політичні партії щорічно оприлюднювати фінансовий звіт про доходи та витрати, у якому має бути зазначено призначення та розмір коштів, виділених до Державного бюджету України для забезпечення

офіційної діяльності. політична заява, а також повідомлення про майновий стан політичної партії в загальнонаціональних засобах масової інформації.

Порядок стягнення доходу та накладення штрафу на осіб, які порушують згадане правило, законом чітко не визначено. Таким чином, фінансові звіти такого типу надзвичайно важко знайти навіть серед членів парламентської партії. Крім того, у зазначеному Законі відсутня пряма вимога щодо щорічного подання політичною партією до Міністерства юстиції України інформації щодо виконання вимог Закону щодо оприлюднення фінансового звіту. У результаті ситуація переросла в ситуацію, коли політичні партії не розкривають свої фінанси та спосіб їх використання. У цьому випадку політичні партії в Україні можна вважати окремими утвореннями, які фінансуються в основному за рахунок незаконних доходів, до яких громадськість не допускається.

Таким чином, вони більше не відповідають ні за суспільство в цілому, ні за окремих партійців. З метою диверсифікації джерел фінансування політичних партій та уникнення необхідності покладатися на пряме державне фінансування слід доповнити статтю 17 Закону України «Про політичні партії в Україні» положенням про зменшення обсягу прямого державного фінансування до 0,01%. До \$0,005% від мінімальної зарплати. Поряд з цим, для проведення фінансового аудиту витрачання та сплати коштів політичними партіями, це робиться для того, щоб ЦВК відповідає за виплату коштів та використання ресурсів партій, а Міністерство юстиції України відповідає за отримання коштів. фінансування політичними партіями). До статті 17 Закону України «Про політичні партії в Україні» додати додаткові вимоги щодо подання звітів про доходи і витрати та майно політичних партій та встановити строки подання. Звіти про доходи і витрати, а також про майно мають оприлюднюватися в офіційних ЗМІ «Голос України», «Урядовий рік», а за недотримання цих вимог мають бути передбачені конкретні санкції, зокрема штраф або втрата політичної реєстрації. примусово.

Виконанню цих вимог політичними партіями має сприяти Міністерство юстиції України. Запропоновані дії сприятимуть прозорості партійних фінансів і оскаржуватимуть або підтримуватимуть заяви про політичну діяльність, яка не є вигідною для більшості, але має фінансову чи технологічну спрямованість.

Такий порядок зробить легітимною діяльність партій, які беруть участь у розробці державної політики, а також позитивно вплине на створення сильної партійної системи. Проведене дослідження свідчить про те, що українське законодавство щодо фінансування політичних партій потребує вдосконалення. По-перше, відновлення призупинених норм Закону «Про політичні партії в Україні» щодо прямого державного фінансування, це сприятиме прозорості діяльності політичних партій та створенню професійних організацій.

Висновки до розділу 1

Регулювання фінансування політичних партій в Україні є ключовим аспектом для забезпечення прозорості, відкритості та демократичності політичного процесу. За останні роки були внесені значні зміни до системи фінансування політичних партій з метою зменшення корупційних ризиків та недозволених впливів.

Одним із ключових досягнень було упровадження прозорих механізмів фінансування, які передбачають обов'язкову публікацію фінансової звітності політичних партій, їх витрат та джерел фінансування. Це сприяло збільшенню відкритості перед громадськістю та зменшенню можливостей для недекларованого чи нелегального фінансування.

Запровадження лімітів на фінансування з різних джерел також відіграє важливу роль у підтримці рівних умов для усіх політичних сил. Це допомагає уникнути домінування певних груп чи бізнес-структур у впливі на політичний процес та забезпечує більшу представленість різноманітних ідей у суспільстві.

Проте, необхідно продовжувати реформування системи фінансування політичних партій, зокрема, зміцнювати контроль за джерелами фінансування, запобігати обходу законодавства та забезпечувати ефективний механізм контролю за витратами політичних сил.

Загалом, ефективне регулювання фінансування політичних партій в Україні є важливою складовою демократичного розвитку країни, але вимагає постійного вдосконалення та врахування міжнародних стандартів у цій сфері.

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

2.1. Правова база та нормативні акти, що регулюють фінансування політичних партій

8 жовтня 2015 року Верховна Рада домоглася ухвалення закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії політичній корупції.

Відповідно до пункту 5 Прикінцевих та перехідних положень зазначеного закону Національному агентству з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) протягом 60 днів з дня набрання чинності законом забезпечити виконання правових положень, що впливають із зазначеного закону.

Враховуючи те, що 14 серпня 2016 року НАЗК було офіційно визнано органом державної влади в усіх сферах антикорупційної діяльності, а датою її початку визначено 15 серпня 2016 року, очевидно, що всі законні норми, що впливають із положень зазначеного Закону, мають бути введені в дію до 14 жовтня 2016 року.

Аналіз ситуації щодо розробки нормативно-правових актів НАЗК засвідчив, що найбільше занепокоєння викликають: відсутність Методики оцінки внесків у вигляді товарів, послуг чи робіт та численні зауваження щодо якості вже прийняті акти. Ми обговорюємо спочатку нормативно-правові акти, які є підзаконними.

Спосіб, у який політична партія представляє своє майно, доходи, витрати та зобов'язання у фінансовому звіті.

09.06.2016 Рішення НАЗК №3 про затвердження форми Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Відповідно до статті 8, статті 12 ЗУ «Про запобігання корупції»,

частини 8 статті 17 Закону «Про політичні партії в Україні» затверджено Звіт політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. . Правильне рішення було задокументовано в Міністерстві юстиції України від 30 червня 2016 року № 904/29034.

У створенні формальної системи брали участь представники політичних партій та громадськості. Вони вважають, що участь НАКЗ у процесі була насамперед символічною.

І навпаки, політичні діячі відстоюють наступні суттєві недоліки формату звіту та проблеми, пов'язані з його заповненням.

1) форма занадто складна і її важко заповнити;
2) запитувана інформація у звіті має мовно відповідати законодавству щодо бухгалтерського обліку.

3) необхідно надати інформацію, не передбачену частиною дев'ятою статті 9 Закону «Про політичні партії в Україні». Зокрема, це стосується фінансових питань, кількості обраних депутатів тощо. НАЗК може самостійно отримати всю необхідну інформацію, яка вже є в державних реєстрах.

4) стиль звіту повинен бути максимально схожим на подання інших юридичних осіб до податкових органів.

5) Представники політичних партій обурені необхідністю НАЗК перевіряти місцезнаходження партії в договорі. Буває, що управителі безкоштовно надають свої квартири на вимогу, що призводить до відсутності документів про використання приміщення;

6) формат звіту має бути онлайн, це полегшить процес подання. Для цього вам потрібен лише електронний ключ.

7) учасники політичних партій визнають неефективність чинних вимог до звітності;

8) є колонки термінів (перепарфразуйте текст англійською мовою: Disposition

2) Правила щодо порядку подання звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Рішенням НАЗК від 28 липня 2016 року № 2 на підставі статей 8, 12 Закону «Про запобігання корупції», частини восьмої статті 17 Закону «Про політичні партії в Україні» затверджено Положення про порядок затверджено подання звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (далі – Регламент). Відповідне рішення задокументовано Міністерством юстиції України від 25 серпня 2016 року № 1185/29315.

Аналіз змісту документа достатньо, щоб пояснити його обмеження:

У п. 1 II Положення зазначено, що «політичні партії кожні чотири місяці, але не пізніше наступного дня після закінчення звітного кварталу, зобов'язані подавати до Національного агентства звіт у паперовій або електронній формі».

Так само в п. 13 Положення зазначено, що достовірність даних звіту засвідчується власноручними підписами керівника (уповноваженої особи) та головного бухгалтера (особи, відповідальної за ведення бухгалтерського обліку) на останній сторінці звіту, яка є скріплюється печаткою політичної партії.

Конкретне положення є порушенням ч. 7 ст. 17 Закону «Про політичні партії в Україні», оскільки положення Закону передбачає наявність підпису лише керівника політичної партії, що супроводжується печаткою.

п. 5 ч. 1 II Положення у разі невідповідності вимогам, перерахованим вище (зокрема, підпису керівника та бухгалтера або особи, відповідальної за ведення бухгалтерського обліку), вважається, що звіт складено з порушенням вимог законодавства. вимог і з настанням пов'язаних з цим наслідків.

Розбіжності норм Закону та Положення призводять до виникнення проблем із визначенням особи, відповідальної за достовірність даних, наведених у Звіті.

Окремим питанням для невеликих партій та тих, що тільки починають свою діяльність, але ще не проводили фінансових операцій, є вимога щодо ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону «Про політичні партії в Україні» (ч. 1 ст. 17). Власне, відтепер без бухгалтера не обійтися. Це

ускладнює партії, які не отримують державного фінансування на статутну діяльність і мають незначну допомогу, але потребують бухгалтера.

б) п. 2 р. II Положення встановлено, що звіт подається за четвертий квартал року, а також за весь рік – до 9 лютого включно наступного за звітним року. У результаті потрібно подавати єдиний звіт за весь рік. Пунктом 11 цього ж Положення передбачено, що політична партія та її місцева організація, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи, повинні додавати до річного звіту: 1) внутрішній фінансовий аудит партії за відповідний рік; ; 2) зовнішній фінансовий аудит партії того року.

Але частина 11 статті 17 Закону вимагає, щоб висновки внутрішнього аудиту за рік, а також зовнішнього фінансового аудиту політичної партії включалися до звіту політичної партії про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру за четвертий квартал звітного року (якщо передбачено законодавством, це необхідно зробити). Ці компоненти звіту є невід'ємною частиною звіту.

Законодавство не вимагає консолідованого звіту за рік, а зазначені вимоги Положення суперечать нормам законодавства. Як наслідок, Регламент у цій сфері може бути оскаржений політичними організаціями до судового суду.

в) відповідно до пункту 1 статті I положення визначає порядок формування та подання Звіту політичної партії, а також вимоги до розкриття складових цього звіту. У зв'язку з цим питання, які є спірними та незрозумілими під час заповнення звіту (див. п. 1), можуть бути вирішені в цьому Положенні.

3) Форми заяви, необхідні для платіжного документа, що підтримує політичну партію в установі банку України чи відділі зв'язку.

Рішення № 7 від 2 червня 2016 року «Про затвердження форм платіжних документів для сплати внесків до політичної партії в Україні» введено в дію частину шосту статті 15 Закону «Про політичні партії в Україні». Цей закон

було створено в результаті застосування до цієї організації коду Національної таксономії звільнених суб'єктів (NTEE).

заява, у якій відсутні будь-які обставини, зазначені у частинах першій або третій статті 15 Закону «Про політичні партії в Україні», наявність яких є підставою для відмови у прийнятті платіжного документа на грошові внески (від законного громадянина України) ;

б) Заява про відсутність умов, зазначених у частинах першій-третій статті 15 Закону «Про політичні партії в Україні», наявність яких є підставою для відмови у видачі платіжного документа на грошові внески (отриманого в судовому порядку).). Вибір задокументовано в Мін'юсті від 30.06.2016 № 902/29032.

Заявки містять усю необхідну інформацію для фінансової допомоги політичній партії.

4) Дії НАКЗ, які регулюватимуть порядок розподілу державних коштів між політичними партіями.

Відповідно до пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії політичній корупції» у III кварталі 2016 року розпочато фінансування статутної діяльності політичних партій.

На офіційному сайті НАКЗ розміщена лише інформація щодо затвердження розподілу коштів, залучених з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій у 2016 році (протягом III кварталу цього року 25% державне фінансування політичних партій було виділено на чотири, а протягом четвертого кварталу цю кількість було збільшено до п'яти).

Станом на 7 листопада 2016 року рішення щодо розподілу коштів НАЗК між політичними партіями для фінансування їх офіційної діяльності не були оприлюднені на сайті НАЗК чи Верховної Ради (дійшовши, на думку політичних партій, кошти на 3 квартал вже є). У цьому контексті визнаємо, що згідно з п. 2 ч. 1 ст. 15 ЗУ «Про доступ до публічної інформації», як

розпорядник цієї інформації, НАЗК зобов'язана забезпечити доступ до цієї інформації.

У даному випадку вирішується питання щодо дотримання положень ч. 1 ст. 15 ЗУ «Про доступ до публічної інформації».

5) Методика оцінки квартальної звітності сторін про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Рішенням НАКК від 08.09.2016 № 26 відповідно до статті 8 та статті 12 Закону «Про запобігання корупції» вилучено частини 14 та 15 статті. 17 Закону «Про політичні партії в Україні» оприлюднено Положення про аналіз звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (далі – Положення про аналіз).

Правильне рішення було задокументовано Міністерством юстиції України від 19 вересня 2016 року № 1264/29394.

Абзац 2 п. 3 р. II Положення про аналіз таке порушення встановлених стандартів описує: відсутність підпису керівника (уповноваженої особи) та головного бухгалтера (особи, відповідальної за ведення бухгалтерського обліку) на підсумковому звіті. сторінки, а також незасвідчення звіту печаткою політичної партії, її організації на території.

Таким чином, абзац 2 пункту 3 р. II Положення про аналіз аналогічний абз. 5 ч. 1 р. II Порядку подання звітності суперечить ч. 7 ст. 17 Закону «Про політичні партії в Україні», яка вимагає підпису лише керівника політичної партії після подання звіту.

6) Методика оцінки внесків у вигляді товарів, послуг або робіт.

ч. 5 ст. 17 Закону «Про політичні партії в Україні» визначено, що розмір (кількість) внеску у вигляді праці, товарів чи послуг визначається виходячи з оціночної вартості таких самих або аналогічних робіт, товарів і послуг на відповідному ринку згідно з методичний підхід, розроблений НАКЗ спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

Станом на 5 листопада 2016 року НАЗК не затвердило відповідну методику.

До моменту визнання:

1) можливість притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 212-15 КУпАП в частині порушення ст порядок надання або отримання політичної партії – якщо цей внесок передбачав працю, товари чи послуги,

2) можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за статтею 159-1 Кримінального кодексу за значний внесок у підтримку політичної партії, якщо цей внесок здійснено працею, товарами чи послугами.

7) Тлумачення найважливіших статей НАЗК.

частина 5 ст. 14 ч. 4 ст. 15 Закону «Про політичні партії в Україні» визначення слів «пов'язані особи», «спонсорство», «треті особи», «вирішальний вплив» та «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» визначено цим Законом та законодавством. України про політичні партії.

У рішенні НАКК від 11 серпня 2016 року № 11 «Про визначення термінів у Законі України про політичні партії» та законодавстві України про вибори «визначено окремі терміни». Правильне рішення було задокументовано Міністерством юстиції України від 8 вересня 2016 року № 1226/29356.

26 липня 2016 року розроблений раніше проект опубліковано на сторінці НАСК у Facebook для обговорення. Проте лише два дні (до 28 липня 2016 року) було присвячено подачі пропозицій. Дефіцит часу не дозволив професіоналам у сфері права та громадськості належним чином усунути запропоновані недоліки. Навпаки, ці проблеми присутні.

Аналіз законодавства та запропонованих визначень виявив неточності:

1) законодавець – щодо їх участі в діяльності політичних партій та включення їх до переліку термінів, які потребують визначення поняття «спонсорство» (саме це передбачає певну зацікавленість і бажання win), «кінцевий благодійник (контролер)» (оскільки можна було обмежитися згаданим Законом «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню)

доходів, одержаних злочинним шляхом, тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення», положення якого демонструють цю концепцію).

2) НАСК намагається дати визначення словам: «Вирішальний вплив» – не уточнює поняття, а натомість створює проблеми з визначенням «Вирішальні рішення», що не задокументовано в законодавстві; «пов'язаних осіб» – не враховує специфіку інших законів щодо того самого предмета; «треті особи» – нехтує визначенням поняття, вказуючи, що це може бути будь-хто інший; «пов'язані питання» – він ставить питання, які стосуються предмета права, і стосується інших аспектів предмета, які не мають відношення до права.

Зважаючи на зазначене, мета тлумачення НАЗК найважливіших термінів – успішна імплементація Закону «Про запобігання корупції» в контексті політичного фінансування – виглядає досить сумнівною.

II. Впровадження рекомендованих Центральною виборчою комісією правових дій щодо вашої партії.

Пунктом 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону встановлено, що Центральна виборча комісія (далі – ЦВК) має бути утворена протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом.

Забезпечувати дотримання закону;

Забезпечити виконання правових норм, що впливають із цього законодавства.

Оскільки Закон набрав чинності 26 листопада 2015 року, кінцевий термін приведення ЦВК нормативно-правових актів у відповідність до нього – 26 лютого 2016 року.

ЦВК дотримувався таких правових традицій:

1) Постанова «Про форми фінансової звітності щодо надходження та використання коштів, пов'язаних з обранням членів Національної ради України, а також порядок проведення фінансового аналізу» визначено постановою від 10 червня 2016 року № 200.

2) Постанова від 24 червня 2016 року № 237 «Про внесення змін до Порядку контролю надходження, обліку та використання коштів виборчих фондів політичних партій, які є кандидатами на всенародних виборах» № 237, якою доповнено частиною другою Статтею 30, частиною дев'ятою статті 50 Закону про вибори народних депутатів України, а у зв'язку з нею – статтями 11-13, пунктами 1, 2, 5 статті 19, частиною другою статті 27 Закону України «Про вибори» народних депутатів України. Закон «Про Центральну виборчу комісію».

Таким чином, ЦВК керувалася правовими нормами Закону, але не виконала положення пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону. Очевидно, що порушення умов пов'язане із затримкою початку діяльності НАЗК.

III. Приведення Кабінету Міністрів України у відповідність до вимог Закону.

Пунктом 6 прикінцевих та перехідних положень Закону встановлено, що Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) покладається на Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) виконання Закону в цілому у тримісячний строк з дня набрання ним чинності. Термін для цього направлення – 26 лютого 2016 року.

Згідно з додатком № 3 до Закону про Державний бюджет України на 2016 рік код класифікації видатків і порядку кредитування державного бюджету – No 6331020, а код функціональної класифікації видатків і порядку бюджет № 0111. Таким чином, на фінансування політичних партій було спрямовано 391 032 грн. , з якого фінансуються всі заплановані заходи на 2016 рік.

Оскільки фінансування статутної діяльності політичних партій у 2016 році розпочато у III кварталі, загальний обсяг розподілу між чотирма парламентськими партіями становить 141 647,55 тис. грн.

Окремі коди політичних видатків присвячені фінансам політичних партій, ці коди пов'язані з економічною основою бюджетних видатків – поточними видатками. Відповідно до наказу Міністерства фінансів України

«Про затвердження Інструкції про застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції про застосування класифікації кредитування бюджету» від 12.03.2012 р. (перейм. третій абзацу 1.6) поточні видатки – це видатки, спрямовані на виконання бюджетних програм та підтримання працездатності бюджетних установ, проведення наукових досліджень, розробок, заходів та надання поточних трансфертів населенню та суб'єктам господарювання (установам, організаціям).

Усі поточні видатки спрямовуються на вирішення так званих «дрібних», «побутових» питань діяльності партії. Політичній партії буде складно витратити кошти на придбання майна, оскільки з цим проектом пов'язаний інший код витрат – капітал.

За цих умов виникають питання щодо потенціалу досягнення цілей боротьби з політичною корупцією, які містяться в новому законодавстві, якщо на шляху виконання законодавства постануть перешкоди, серед яких є невизначеність і невиправдані обмеження використання державних коштів політичними партіями на момент його реалізації.

Вирішення цього питання безпосередньо залежить від бажання уповноважених органів (Мінфін, Рахункова палата (п. 1-3 ч. 1 ст. 7 Закону «Про Рахункову палату»), НАЗК (п. 4). частини першої статті 11 закону «Про запобігання корупції») змінити ситуацію щодо політичної корупції в державі.

2.2. Юридична відповідальність політичних партій за порушення чинного законодавства щодо надходження і використання фінансових ресурсів

Зв'язок між державним фінансуванням політичних партій та державною фінансовою підтримкою їхніх виборців також ілюструється спільною метою обох механізмів у боротьбі з політичною корупцією та підвищенні прозорості парламентської діяльності та підзвітності політичних партій суспільству. Спільні цілі цих двох механізмів також задокументовані рекомендаціями

Комітету Міністрів Ради Європи від 2003 року, в яких зазначено, що «правила щодо фінансування політичних партій мають бути дещо гнучкими...» щодо фінансування політичних партій. діяльності виборних посадових осіб. Ці правила також пропонують основні принципи щодо політичних партій, що фінансуються державою, зокрема уникнення фінансових конфліктів, наявність прозорої фінансової системи та незалежність від політичної влади.

У підсумку можна зробити висновок, що такі ж принципи діють і щодо фінансової допомоги обраним народним депутатам з боку держави. На відміну від політичних партій, автономія фінансової бази вважається найважливішою для автономії політичної партії. Рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) пропонують виділяти державні кошти політичним партіям, щоб запобігти використанню партіями приватних грошей, а також забезпечити рівні можливості різних політичних сил під час наступних виборів.

Андреас Умланд визнає, що тільки коли партії мають принаймні часткову фінансову автономію, вони мають шанс представляти суспільні, а не індивідуальні інтереси. Думка Ольги Коцируби інтригує тим, що асоціація політичних партій із приватним капіталом призводить до порушення основного принципу виборчого законодавства, який виражається максимом «одна людина – один голос», адже вплив конкретна особа чи група осіб більша, ніж у більшості виборців. Цей аргумент на користь державного фінансування як засобу контролю за впливом приватного капіталу використовував і Олександр Шумелда, який зазначив, що опора партії на приватні кошти майже повністю підмінює забезпечення суспільної користі реалізацією суто приватного прибутку.

Він також зазначає, що: «спроби використовувати тіньові кошти у передвиборчій агітації є чи не найбільшою загрозою для демократії, не тільки в реальному світі, але й для майбутнього та інституту демократії, він зазначає, що це найбільша загроза Ці гіпотези можна підтримати, оскільки залежність від капіталу спричиняє корупцію, про що свідчить той факт, що політичні партії використовують інтереси когось конкретного чи групи осіб, а не

інтереси більшості України. Дослідженням на тему політичної корупції є робота шведського професора Нубії Евертсон, яка, досліджуючи зв'язок між політичними партіями та капіталом, вказує на те, що це часто базується на принципі обміну чогось за ніщо. їм бракує прозорості та спричиняють політичну корупцію.

Що стосується фінансової допомоги народним адвокатам в Україні, то однією з головних цілей цієї допомоги є забезпечення незалежності парламентарів. Також усі респонденти Інтерв'ю погодилися, що державне фінансування сприяє як політичній незалежності, так і незалежності народного обранця. Як наслідок, з тлумачення Конституції України випливає, що народний депутат має бути самостійним, незважаючи на відсутність прямої згадки про цю вимогу в Конституції. Власне, положення про сумісність статті 78 Конституції покликані зменшити вплив будь-яких осіб на діяльність народного депутата України та запобігти конфлікту інтересів.

Подібний висновок можна зробити і з тексту присяги народного депутата, де йдеться: «Іменем народу України депутат зобов'язується виконувати свої повноваження в інтересах усієї країни». Ця частина ст. Присяга покликана довести, що ставлення до всіх громадян має бути рівним, тому депутат повинен бути незалежним від будь-яких осіб чи груп осіб, а натомість повинен діяти в інтересах особи чи групи осіб. Необхідність уникати конфлікту інтересів між законодавцями та покладатися на приватні інтереси також задокументована у Звіті Групи держав проти корупції (далі – GRECO). Відносини *Quid pro quo* між законодавцями та фінансово-промисловими групами є, як наслідок, більш поширений в Україні. Іншими словами, право на приватність важливіше для демократії, ніж право на приватність. Іншою складовою незалежності депутата є надбавка від партії, яка також є засобом спілкування між парламентарем і членом правлячої політичної партії.

Так, А. Мелешевич на основі інтерв'ю з депутатами Верховної Ради України VIII скликання писав, що через агресію Російської імперії на сході України та в Криму економіка України опинилася на межі розвалу, це

призвело до відмови від усіх можливих витрат, пов'язаних з утриманням корпусу. Опитувані розповіли, що за суттєве зменшення, фактично скасування фінансування депутатської діяльності з бюджету, партії почали надавати народним депутатам від своїх партій доплати від однієї до п'яти тисяч доларів на місяць. підтримка депутатської діяльності.

Важливо, що ті, хто мав власний бізнес до обрання або хто раніше був у політиці, не розраховували на ці виплати, мали певну «фінансову подушку», крім того, молодші та менш досвідчені депутати, яким бракувало інших джерел доходів, були залежні від цих виплат, як наслідок, ці виплати стали формою впливу на понад незалежних депутатів. Так само про це пише Вестмінстерський фонд демократії, зазначаючи, що в Україні депутати отримують додаткові гроші за просування певної політичної партії чи коаліції. Крім того, А. Мелешевич написав, що за часів Віктора Януковича дохід депутатів не обмежувався однією зарплатою, а натомість доповнювався внесками значних розмірів бізнесменів, ці цифри очікували пропорційної частки підтримки конкретних законів у камеру, яку вони отримують в обмін на свою допомогу.

Як наслідок, за відсутності формальних гарантій парламентської незалежності парламентарями легко маніпулювати як з боку власної партії, так і з боку донорів, які пов'язані з великим бізнесом. Деякі респонденти під час інтерв'ю сказали, що не знають, скільки народних депутатів отримують фінансування, яке не випливає з законодавства, однак приблизно половина респондентів заявили, що більше половини народних депутатів отримують або партійне фінансування, або процентну зарплату. . Як правило, респонденти стверджували, що або знають про ці практики, або чули про них. Також респонденти сходяться на думці, що будь-які доплати, не передбачені законом, мають на меті вплинути на голосування народного депутата в сесійній залі.

Крім того, респонденти припустили, що якщо додаткові кошти народним адвокатам виділяє політична партія, до якої вони входять у Верховній Раді, то також слід розуміти, що джерелом фінансування цих

коштів є великі групи впливу та фінансові адвокати. У підсумку, враховуючи поширену практику доплат народним депутатам, які не передбачені законодавством, що є загально визнаною проблемою української парламентської демократії, можна констатувати, що достатній обсяг фінансової підтримки народних депутатів базується на меті: досягнення незалежності від зовнішнього фінансування, крім того, вони повинні зосередитися на своїх парламентських обов'язках.

Як наслідок, під час Інтерв'ю А. Мелешевича деякі молоді партійці визнали, що вони б не підпадали під партійні «доплати», якби не були змушені шукати інші джерела доходу, не заборонені законом, як-от. викладацька, творча, наукова діяльність, і це також позбавляло їх свободи діяти.

Отже, доцільність забезпечення державного фінансування депутатської діяльності обґрунтовується необхідністю забезпечення фінансової незалежності депутата, а як наслідок, його чесної та якіснішої роботи в парламенті.

Висновки до розділу 2

Ми можемо зробити висновок, що досягнення незалежності та уникнення політичної корупції є спільною метою використання як державного фінансування політичних партій, так і гарантованого державою фінансування окремих українців, обидва ці механізми вказують на спільну мету. Крім того, значна частина респондентів вважає збільшення автономії політичних партій та кількості народних депутатів радше процесом, ніж наслідком. Відповіді свідчать про те, що кожне нове запрошення парламенту є ефективнішим, оскільки державне фінансування дозволяє існувати справжнім політичним партіям, а не лише проектам, а й сприяє меншій залежності від спонсорів, розвитку осередків, значному збільшенню ступеня їхньої незалежності, це зменшує поширеність політичної корупції.

Політичній корупції сприяють приховані угоди та непрозорість. І навпаки, зазвичай вважається, що державне фінансування відіграє більшу роль у підвищенні прозорості та зменшенні політичної корупції, ніж приватне фінансування. Це призводить до наступного аргументу на користь спільних цілей держави-спонсорували політичні партії та фінансово підтримували особи в законодавчому органі – підвищення прозорості та підзвітності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

3.1. Державне та приватне фінансування діяльності політичних партій – позитивні аспекти і негативні наслідки

Політична система України змінюється. Суб'єкти цієї системи намагаються знайти найбільш ефективні і згубні способи розподілу ролей і влади, а також механізми взаємодії. Однією з характерних рис цього процесу є схильність до посилення ролі політичних партій. Закон України «Про внесення змін до Конституції України», який набрав чинності 8 грудня 2004 року, та запровадження пропорційної системи обрання депутатів Верховної Ради та місцевих рад створили необхідні умови для підвищення значення партій у формуванні політичного класу в країні. Ніщо не заважає партіям та їхнім найвпливовішим особам сформувати парламентський альянс і обрати суспільний порядок денний як свій власний.

Сьогодні партії складають владу і відповідають за наслідки своїх дій перед виборцями. Однак важливо визнати, що політичні партії в Україні сьогодні фактично перетворилися на закриті «клуби» партійного керівництва, яке висуває кандидатів на вибори в персональному порядку, з якими вони також можуть визначати умови своїх союзів, питання, які вони підтримують, і голоси, які вони отримують на парламентських виборах і виборах до місцевих рад. Крім того, численні політичні партії в Україні були сформовані окремими олігархами та фінансово-промисловими групами, які мають прямий вплив на лідера партії.

Українські вчені С.Телешун, В.Пилипенко, Ю.В. Привалов, В. Ніколаєвський, О. Лісничук, О. Сушко, Н. Дмитренко присвячені дослідженню механізмів діяльності фінансово-промислових груп щодо

політичних партій та проблемам взаємозв'язку політики та бізнесу в Україні. О. Куценко, І. Немчинов, М. Шульга, П. Валігурський. Зв'язок політики і грошей є загальною рисою всіх політичних систем на кожному етапі розвитку держави. Цей зв'язок насамперед посилюється з появою сучасної демократичної держави.

Це зумовлено особливою складністю конституційного механізму демократії та її основних інститутів, таких як політичні партії та вибори, функціональна діяльність яких залежить від зростаючих ресурсів. Потік демократії залежить від корупційної практики окремих осіб (прямий підкуп та інші види політичної корупції). У сучасній демократії це об'єднання здійснюється через політичні партії як основні інститути політичної системи суспільства, які відіграють значну роль в організації та здійсненні влади, а також у формуванні політичної еліти країни. У західній демократії партії є основним засобом, за допомогою якого впливові особи досягають вершини.

Створення політичних афер із політичних партій стало загальною практикою в демократичних країнах. Процедура відбору політичних кандидатів ініціюється партіями. Саме партії висувають кандидатів до Конгресу, а також ті, які обираються на посаду лідера уряду та намагаються отримати найвищу посаду у виконавчій владі. Саме в політичних партіях майбутній політичний лідер демонструє свої політичні та організаційні здібності. Багато політичних партій, які є демократичними, мають механізми, які дозволяють їхнім членам брати участь у виборі лідера. У деяких партіях лише найвідданіші члени партії беруть участь у процесі вибору лідера, тоді як в інших існують правила, які вимагають великої участі будь-кого, хто зацікавлений в участі.

Важливо визнати, що, на відміну від України, отримання політичних атрибутів від іншої помітної групи, такої як бізнес-спільнота, є надзвичайно рідкісним явищем у західних країнах. Чому в процесі формування політичної еліти в Україні переважає олігархічна тенденція, що виражається в здатності бізнес-еліти ставати політичною елітою, використовуючи політичні партії як

засіб досягнення власних цілей. Одна з гіпотез полягає в тому, що в Україні існують організації, які займаються політичною та економічною діяльністю і нерозривно пов'язані з політикою. Доктрина олігархії безпосередньо пов'язана з фундаментальними характеристиками політичної системи в Україні, до них відноситься поєднання політики і великого бізнесу.

Окремі фінансові та політичні організації намагалися досягти цього і зараз намагаються перетворити власні ідеї на варіанти політики. Пізніше бізнесмени почали самостійно створювати політичні організації. Одним із унікальних аспектів української аристократії є їхнє бажання брати участь у політиці, обговорювати політику та вести бізнес через політику (що зрештою призвело до перетворення політики на успішну форму підприємництва в Україні). Для тих, хто займався підприємництвом, основною метою було створення ідеального середовища для своєї корпорації. Сьогодні серед підприємців існують дві різні точки зору щодо політичного характеру модернізації суспільства [1, с.88].

Перший передбачає перехід до ринкових відносин шляхом удосконалення чисельних демократичних інститутів, партій та організацій, що призведе до економічної свободи, тобто права людини мати приватну власність і діяти самостійно в економічній сфері. Крім того, посилюється сила закону. Прихильники ліберально-демократичного розвитку виступають за участь у політичних і соціальних починаннях і відіграють роль у формуванні владних структур через політичні партії та систему демократичного представництва. Це сприятиме їхній впевненості в тому, що вдасться подолати прірву між суспільством і владою, призведе до зміни складу законодавчого органу та надасть владу лідерам нової економіки.

Ще одним способом досягнення політичних форм переходу до ринкової економіки є зміцнення та вдосконалення виконавчої влади в країні. Перехід від тоталітаризму до ринку неможливий без тиранічної влади, яка є верховною. Проте підприємці, які поділяють ліберальну філософію суспільства в цілому та беруть повну участь як у політичних, так і в

економічних починаннях, все ще становлять невеликий відсоток. Це також зменшує опозицію до тиранічного режиму. Багато підприємців стурбовані майбутнім своєї корпорації під час політичної та економічної кризи в країні, вони готові підтримувати владу та сприяти їй. Під час обговорення різних типів участі бізнесу в політиці важливо визнати, що в глобальному масштабі корпорація має більшу ймовірність впливати на політику через непрямі засоби (наприклад, лобіювання або тиск організованих груп капіталу на осіб, які приймають рішення або законодавці). Для підприємців важче створити політичну партію, натомість вони здатні спілкуватися з іншими на рівних у формальній організації.

Організація підприємців намагається реалізувати стратегії, які приносять користь бізнесу, водночас використовуючи державні кошти, фінансовані приватними коштами. На жаль, через відсутність інституціоналізації політичних партій в Україні легше створити власну політичну партію та мати вплив. Відтак новина про те, що А. Яценюк буде брати участь у новій політичній авантюрі, яку фінансує Р. Ахметов, нікого не шокувала. Бізнес-групи в Україні почали створювати політичні партії, і з часом повноваження влади все більше використовувалися для відстоювання бізнес-цілей.

Звісно, серед них є кілька відданих справі підприємців. Але це їх робота – просувати політичні партії. Проте для більшості політично активних бізнесменів прихильність до політики проявляється як симпатія. Серед тих, хто відчуває емпатію до політичних партій, є бізнесмени, які продовжують присвятити себе професійній кар'єрі. Вони є основою підтримки партій, допомагають під час виборів, надають фінансову допомогу. Як наслідок, загальною ознакою українських підприємців є їх політична ангажованість. Деякі підприємці готові брати участь як у політичній, так і в партійній діяльності на особистому рівні. Інші мають більш прямий інтерес у впливі на політичну спільноту – через лобіювання законодавців, спеціалістів, журналістів.

Сьогодні підприємці, які є керівниками великих підприємств, беруть на себе роль політичного лідера підприємництва. Вони накопичили значний капітал і готові інвестувати його в політику, щоб створити більш сприятливе соціальне та політичне середовище для розширення бізнесу. Важливо визнати, що малий і середній бізнес, як правило, має повноваження, делеговані їм їхніми власниками, ці повноваження зазвичай використовуються для вирішення політичних проблем, які є великими за масштабом, ці питання мають більшу здатність впливати на існуюче суспільство.

Великий капітал може здійснювати різні непрямі політичні дії. Оскільки ресурси зменшуються, поле політичної участі звужується. У скрутний час як великі, так і малі підприємці схильні брати участь у політичній боротьбі. Проте за умов послідовного покращення суспільно-політичної ситуації пересічний підприємець повернеться у свою професійну сферу.

Перетворення великих власників і олігархів в окрему політичну одиницю є складним процесом. Спочатку вони створюють суспільство з різними цілями. У них лише спільні стратегічні цілі – гарантія стабільності особистої власності, послідовна країна та відсутність соціальної революції. Проте в інших бізнес-починках вони продовжують бути противниками. Крім того, одні олігархічні особи знаходяться ближче до президентського керівництва, адміністрації (секретаріату) президента, а інші – далеко. Це призводить до появи кластерів власників з різним ставленням до влади. Різноманітність інтересів різноманітних олігархічних, фінансово-промислових організацій, корпорацій спонукає до створення ними різноманітних організацій, у тому числі й політичних партій, які б представляли ці інтереси та просували їх у суспільно корисну форму [3, с.30].

Після президентських виборів 2004 року суттєво змінився розклад і розташування бізнес-груп, спільний статус різних олігархічних груп і ступінь їхньої власності держави. Ці обставини змусили фінансову еліту спрямувати більше своїх ресурсів на політичну діяльність. Майже всі учасники економічної еліти брали участь у фінансуванні парламентських виборів 2006

року, надаючи фінансову допомогу окремим політичним партіям. Пропорційна система цих виборів призвела до втрати власниками великого капіталу можливості безпосередньо обирати кандидатів до Конгресу. Політичні партії виявилися між великим капіталом і електоратом. Ті, хто були олігархами і не змогли вчасно створити власні партії, були змушені на пряму співпрацювати з існуючими партіями.

Важливо визнати, що процес формування окремих партій через фінансові організації був започаткований у 1998 році. Цього року очікується поява на політичній карті СДПУ(о). Цю партію очолює «київська сімка» відомих бізнесменів зі сфери футболу, нафти та права, яких привернув перший президент України Л. Кравчук своїм великим бізнесом. Офіційним фінансовим лідером цього колективу став Український кредитний банк (УКБ) [4, с.16].

Інші політичні та економічні угруповання поступово відкриваються перед партійним обличчям: «Трудова Україна», яка присвячена сільському господарству, має значну присутність у політичних інституціях України, внаслідок ключової ролі країни як у політичних, так і в економічних питаннях. Капітал присутній на кожному рівні вертикальної структури адміністративної системи не лише через безпосередню участь великих бізнесменів (що є звичайним явищем у демократичних системах), але й через лобіювання представницьких організацій. За цих умов державно-правова система розглядається бізнесменами як інструмент захисту власності та збільшення прибутків, у результаті держава втратила можливість проводити політику, вигідну більшості громадян.

Після 2006 року важливість інструментарію, присвяченого політичним партіям, стрімко зростає, тепер він став не просто суттєвою формою участі олігархічної еліти у формальному публічному змаганні за владу. Фактично це єдина платформа. Партії є основним джерелом політичних і економічних організацій у боротьбі за владу. Однак важливо визнати, що партійні структури політичних та економічних груп дуже відрізняються від партій у

традиційному розумінні. Здавалося б, створення та розвиток політичних партій у державі сприяє демократичним засадам формування політичної еліти в Україні. Однак це загальноприйняте твердження не вважається універсальним.

Правда полягає в тому, що весь політичний спектр, включаючи 161 політичну партію, зареєстровану в Міністерстві юстиції України, не можна вважати повністю розвиненою політичною системою. На жаль, партії ще не набули необхідного для більшості впливу та авторитету. Їм ще бракує належних здібностей у політичній сфері суспільства. Тут можна погодитися з англійським політологом Річардом Саквою, що склалася система фальшивих партій (Саква насправді описує Росію, але за якісними ознаками ситуація з політичними партіями в Україні не відрізняється від країни в цілому). Партії, – зазначає дослідник, – не змогли стати великими організаціями, які звертаються до певного соціального класу чи групи виборців, або класичними універсальними організаціями, такими як післявоєнні американські чи європейські партії. Натомість «кадрова» система почали розвиватися партії, які зосереджувалися не на виконанні типової функції посередника між державою та громадянським суспільством, а натомість на підтримці елітних відносин.

Сучасні політичні партії в Україні насамперед названі на честь. За політичними та ідеологічними переконаннями вони досі не є партіями. До якого партійного спектру належить ідеологічна схожість Партії регіонів? На попередніх парламентських виборах вона виступала як партія, що прийняла ліві гасла. Блоки Юлії Тимошенко (БЮТ) і блок «Наша Україна – Народна Самооборона» мають неоднозначну політичну філософію. Ці блоки виборців включають численні невеликі партії, які мають обмежений вплив у суспільстві. Кожна з цих партій має низьку популярність. Як співпадають політичні ідеології партій у цих блоках? Наприклад, до складу БЮТ входять УСДП, ВО «Батьківщина» та Партія «Реформи і порядок». Перші дві партії

зосереджені ліворуч, ПРП є частиною «правої» орієнтації [7, с.151]. Те саме питання можна поставити і блоку «Наша Україна – Народна Самооборона».

Зараз навіть політолог не відразу скаже, які партії входять до цього об'єднання. Виборців України цікавлять насамперед лідери кластерів і партій, а не ідеологічні засади їхніх програм. Багато партій пропонують виборцям загальний набір передвиборних меседжів, які є доступними для всіх, мають якісну систему охорони здоров'я, борються з корупцією, сприяють свободі підприємництва, забезпечують роботу для безробітних тощо. Ці партії створюються кулуарно і зверху, не потребуючи великої ініціативи електорату.

Процес придбання партійного активу є передусім адміністративним: партія наймає центральних та регіональних керівників різних рівнів для зміцнення своїх політичних та адміністративних позицій. Прикладом такого типу рекрутингу є захоплюючий проект «Єдиний центр». Партія була започаткована 27 березня 2008 року. Станом на жовтень 2008 року партія мала учасників у всіх обласних центрах країни. Наприклад, Володимир Шумілкин є лідером Харківської обласної організації «Єдиний центр». «Єдиний Центр» мав потенціал стати новою партією влади, але тепер очевидно, що партія матиме обмежені можливості. Масова партійна робота або взагалі не ведеться, або носить характер «карнавальної» діяльності, коли партії беруть участь у масових заходах, пов'язаних з музикою, фестивалями, іншими видовищними заходами, і використовують масове населення для пропаганди цієї партії.

Важливо визнати, що так само, як партії мають вирішальне значення для елітарної еліти, вони також залежать від своїх спонсорів. Якщо раніше партії були організаціями, які мали насамперед функціональну ознаку участі у виборах, то в міжвиборчий період вони не мали б значної активності. Проте сьогодні партії є постійною частиною політичної системи, яка виконує різноманітні передбачені законом функції – політичну, ідеологічну, освітню, організаційну.

Така ситуація зумовила необхідність створення розгалуженого, загальносистемного партійного функціонального апарату. Проте значна

різниця у фінансових можливостях між політичними партіями зумовлює нерівний розподіл політичних можливостей, це призводить до нерівного розподілу «народного волевиявлення» між політичними партіями. Цю кризу посилює бажання олігархічного класу через фінансову допомогу політичним партіям, яка має на меті використовувати кошти для впливу на політичні процеси в державі, а точніше, для прийняття рішень щодо власних особистих інтересів. Важливо визнати, що однією з істотних складових олігархії в політичних партіях є характер фінансування їхньої діяльності. Сторони намагаються отримати гроші різними способами. У цьому контексті існує постійний ризик політичних махінацій і опори партій на великий бізнес. Система «гроші за депутатське крісло» діє в Україні через слабку інституціоналізацію партій.

З 1960-х років у країнах ліберальної демократії фінанси політичних партій контролювалися досить скромно. Спочатку законодавство стосується способів отримання грошей і фінансування політичної діяльності партій. Це досягається шляхом створення умов, які дозволяють рівноправну та вільну конкуренцію між різними політичними спільнотами у боротьбі за владу. Крім того, це робиться для того, щоб обмежити участь бізнес-еліти в політичній сфері. Існуючі в Україні механізми фінансування партій дозволяють приховати фактичних спонсорів партії, що посилює залежність партій від приватних ресурсів.

3.2. Недостатня прозорість та відкритість фінансових потоків

З 1996 року міжнародна організація – International Budget Partnership вивчає прозорість показників державних бюджетів у різних країнах, а з 1999 року також проводить оцінку місцевих бюджетів на основі вимірювання індексу відкритості бюджету. Цей індекс виходить з оцінки інформації щодо 8 важливих бюджетних документів: резолюції про бюджет, проекту бюджету,

закону про бюджет, цивільного бюджету, поточного звіту, піврічного звіту, річного звіту та аудиторського звіту. вищий контрольний орган.

Документ 1. Метою попереднього документа кошторису є визначення меж виконавчого бюджету. У ньому мають бути описані макроекономічні принципи, на яких уряд будуватиме свій бюджет, очікуване зростання ВВП, а також рівень боргу на наступний рік. Цей документ має бути доступним принаймні за місяць до внесення проекту бюджету органом виконавчої влади. Якщо подібний документ оприлюднено пізніше, ніж за місяць до оприлюднення бюджету в парламентській асамблеї, він не вважається «загальнодоступним». В Україні цей документ отримав назву «бюджетна резолюція», «бюджетна декларація» або «Основні напрями бюджетної політики», що визначено статтею 33 Бюджетного кодексу України.

Документ 2. Пропонований бюджет може відрізнитися в різних країнах. Іноді це один або декілька документів. Пропонований бюджет є письмовою пропозицією, яку виконавча влада передає на затвердження парламенту. Пропонований бюджет деталізовано дуже детально та охоплює всі очікувані бюджетні надходження, джерела надходжень та асигнування кожному міністерству та місцевому уряду. Пропонований бюджет має бути загальнодоступним, коли він вперше подається до законодавчого органу або принаймні до офіційного затвердження парламентом.

Документ 3: Закон про державний бюджет – це доходний і видатковий бюджет, обидва вони є законами. Цей документ має бути оприлюднений не пізніше трьох місяців після проходження через парламентську асамблею.

Документ 4. Цивільний бюджет – це спрощений варіант бюджетного закону, який має бути зрозумілим для широкої громадськості. Метою цього є розповсюдження інформації щодо основних параметрів бюджету серед широкої аудиторії у стислій та зрозумілій формі.

Документ 5. Останні бюджетні звіти. Ці звіти мають випускатися щомісяця або щокварталу та регулярно публікуватися. Можливе узагальнення інформації про виконання бюджету в цілому або оприлюднення кількох звітів

різних відомств. Останні звіти про бюджет мають бути опубліковані протягом 3 місяців звітного періоду. Якщо звіт опубліковано пізніше, він не вважається загальнодоступним.

Документ 6. Піврічний звіт або бюджетна оцінка. Піврічний звіт про бюджет надає інформацію про виконання бюджету протягом середини року, містить огляд економічних прогнозів, зроблених під час планування, а також містить новий прогноз виконання бюджету протягом фінансового року. Щомісячний звіт про бюджет має бути оприлюднений протягом трьох місяців після закінчення першого півріччя фінансового року.

Документ 7. Річний звіт про виконання бюджету зазвичай публікується як окремий документ, але окремі міністерства можуть опублікувати власні річні звіти окремим документом. Річний звіт про виконання бюджету має бути оприлюднений протягом 12 місяців після закінчення звітного періоду. Річний звіт про виконання бюджету не оприлюднюється після закінчення встановленого терміну.

Документ 8. Аудиторський висновок про виконання бюджету складається вищим контролюючим органом країни, який під час остаточного звіту підтверджує законність і повноту фінансової звітності уряду. Звіт аудитора має підтримуватися вищим органом влади країни. Щоб вважатися публічним, цей звіт має бути оприлюднений протягом 18 місяців після закінчення фінансового року.

Прозорість діяльності державних установ є унікальною формою комунікації влади та громадськості. Між державою і суспільством укладається письмовий договір, який не фіксується, щодо оприлюднення певної інформації про їхню діяльність і мовчазного (або відсутності мовчазного) схвалення широкої громадськості. Фундаментальна праця Платона «Держава» описує стан плутократії (правління гаманця), коли управління державою було делеговано не комусь, сильнішому фізично чи інтелектуально, а комусь, чий гаманець був більш густонаселеним. Ця плутократія призвела до олігархії, яка є правлінням невеликої групи багатих людей.

У цьому стані неминуче буде відсутній єдиний стан, але він матиме два: перший – стан бідних, другий – стан багатих. Хоча вони будуть жити в одній місцевості, вони постійно намагатимуться вбити один одного. У контексті демократії, як задокументував Платон, «...душа громадянина стає надзвичайно проникливою, навіть щодо дрібниць: усе, що є примусовим, призводить до того, що воно вважається неприйнятним. Вони досягають цього, нехтуючи навіть законом писані чи усні, це призводить до того, що ніхто або ніщо не має влади над ними. Платон вважав, що демократія призведе до деспотизму.

Як наслідок, щоб запобігти конфлікту між платонівським «державою» та «на», певний має бути досягнуто консенсусу щодо участі громадськості в управлінні державою та створення прийнятної форми комунікації, обміну інформацією та створення ідей. Шляхом впровадження різних механізмів і методів доступу до інформації, яка становить суспільний інтерес, держава сподівається отримати суспільне схвалення своїх дій. Ця підтримка може мати місце у двох сценаріях: коли державні органи та установи чинять правильно, або коли населення країни змушене прийняти дії уряду, незважаючи на бажання вчинити інакше. .

При реалізації першого сценарію знижується градус соціальної напруги, створюються умови для додаткової участі населення країни в суспільному житті. Доступ громадськості до інформації не обов'язково пов'язаний з її участю у прийнятті рішень. Усвідомлення – це просто усвідомлення чогось, чогось іншого. Наступні кроки в процесі пониження уряду мають передбачати надання громадськості можливості брати участь у формуванні урядової політики в межах певного діапазону контролю. У другому сценарії населенню надається та частина інформації, яка викликає видимість участі громадськості в державних справах, вплив цього на прийняття управлінських рішень мінімізується. Очевидно, що послідовне встановлення суспільних відносин не зовсім вдале, а «народне життя» характеризується обмеженою тривалістю.

Важливо зазначити, що Україна, погодившись на Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, зобов'язана дотримуватися основних положень угоди

щодо оприлюднення інформації та передачі інформації іншим країнам-членам. Зокрема, стаття 107 «Прозорість і розкриття конфіденційної інформації» описує, що кожна сторона відповідає на запити іншої щодо конкретної інформації щодо будь-яких загальних правил або угод, які стосуються цієї угоди. «вона створює один або кілька інформаційних центрів...».

Додатково детально описуються межі відкритості: «жодна частина цієї угоди не вимагає від будь-якої сторони розкриття конфіденційної інформації, розголошення якої завдасть шкоди закону чи іншим чином порушить інтереси держави. У главі 10 «Конкуренція», частина 2 «державна допомога», стаття 263 описує необхідність прозорості у сфері державної допомоги. Іншими важливими аспектами договору є те, що сторони повинні переконатися, що фінансові операції між державними органами та державними компаніями є прозорими, ці операції включають: сторони повинні гарантувати, що держава відстежує або розподіляє державні кошти прозорим чином.

Іншими важливими міжнародними документами, що стосуються українського уряду, є «Кодекс належної практики щодо забезпечення прозорості у фіскальному та фіскальному секторі», виданий у 1998 році Міжнародним валютним фондом, та «Європейська хартія місцевого самоврядування», який був прийнятий у 1996 р. Інші міжнародні документи, що стосуються європейського уряду, включають «Європейську конвенцію про захист прав і свобод», «Європейську соціальну хартію», Міжнародний кодекс етики державних службовців, а також Національну безпеку, свободу виразу та доступу до інформації (Йоганнесбурзькі принципи). Передумовами для досягнення значного ступеня прозорості у функціонуванні державного сектору з точки зору міжнародної спільноти є відповідність державних установ вимогам міжнародної спільноти щодо звітності. На міжнародному рівні Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі відповідає за встановлення стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі.

Мета IPSASB (PMСБОДС), як задокументовано в документах організації, полягає в тому, щоб служити інтересам громадськості шляхом створення високоякісних стандартів бухгалтерського обліку та сприяння їх запровадженню, а також вдосконалення практики забезпечення підзвітності та прозорості фінансів у державний сектор у всьому світі. Ідеї RMSBODS призначені як керівництво. Серед документів, запропонованих Радою для громадських організацій різних типів, включаючи місцеві, регіональні та державні органи, є Рекомендований практичний посібник, цей документ має одне з найбільш важливих питань, а саме прагнення до підзвітності та прозорості в системі державних фінансів. . Інші документи, міжнародні організації встановили рейтинги та індекси, які демонструють ступінь відношення країни до решти світу з точки зору розкриття інформації про певну територію та надання громадськості доступу.

Зокрема, Індекс відкритості бюджету вимірює ступінь, до якого уряд оприлюднює вісім документів, що складають бюджет, і чи є ці документи доступними, доречними та корисними. Такими документами є розпис бюджету, проект бюджету, бюджет цивільного населення, квартальні звіти про виконання бюджету, піврічний звіт, річний звіт та аудити. Крім того, оцінюється ступінь участі громадських учасників у бюджетному процесі та контролю над ним. Рекомендації щодо оцінки бюджетної прозорості були отримані від Міжнародного валютного фонду, ОЕСР та INTOSAI. Для розрахунку об'єктивної оцінки та оцінки прозорості кожної країни використовуються бали, нараховані за відповіді на 140 (раніше – 125) запитань.

Ці сумарні бали є єдиним незалежним і порівняльним показником бюджетної прозорості – індексом відкритості бюджету. Результати індексних досліджень та інших досліджень вказують на те, що ступінь прозорості країни в певних сферах, ймовірно, різко відрізняється від середнього ступеня прозорості інших країн, які належать до тієї ж політичної групи, що й ця країна. Зокрема, щороку Швеція, Фінляндія та Норвегія публікують податкові

декларації для всіх фізичних осіб. У Швеції будь-хто може дізнатися зарплату будь-кого, просто зателефонувавши до податкових органів.

Людина, яку дізнаються про їхні доходи та платежі, зрозуміє, кому ця інформація цікава, але це єдина інформація, яка може перешкодити комусь досягти своїх цілей. Ви можете зробити висновок про суму, яку ваші voisins заробляють і сплачують у вигляді податків. Цю практику відносять до 18 століття. Крім того, на відміну від шведів, британці не заперечують, що за їхніми діями стежать мільйони відеокамер, які встановлені в громадських місцях, англійці хочуть, щоб їхні зарплати залишалися в секреті. Як наслідок, різні культури мають різні погляди на конфіденційність. Уряди країн віддають перевагу сферам, у яких прозорість має важливе значення для державного управління.

Багато країн матимуть це як фіскальний регіон. Крім того, у кількох розвинутих країнах створюються умови для сприяння участі громадськості та наукових кіл у процесах прийняття рішень щодо державних питань. Заслуговує на увагу шведський досвід впровадження так званого «лабораторного» наукового менеджменту. Унікальна база даних була побудована з унікальних результатів експериментів у сфері фінансової стабільності, які проводилися в країні в другій половині 20 століття. Було створено щось на кшталт полігону, що дозволило компанії вчитися на помилках, у тому числі в навчальному процесі. Іншим експериментальним заходом, який потребує аналізу та засвоєння досвіду для України, є створення у Швеції ради з фіскальної політики.

Основна місія комітету полягає в тому, щоб оцінити ступінь досягнення цілей фіскальної та економічної політики, запропонованих урядом і ухвалених Риксдагом, що допоможе підвищити прозорість, уточнити мету та ефективність економічної політики. Ця ідея була започаткована у 2002 році, а творцем політики після виборів 2006 року стало Міністерство фінансів Швеції. у той час у таких країнах, як Нідерланди та США, були створені комітети з

фіскальної політики. До середини 2010-х років ці комітети були створені вже в 16 країнах.

3.2. Рекомендації щодо удосконалення системи державного регулювання фінансування політичних партій

Платонова Н.І. визначає поняття «фінансування політичних партій» як надання фінансових ресурсів (як приватних, так і державних), а також особливих пільг та ін. пільги, які залежать від здійснення поточної діяльності, всі вони призначені для політичних партій і кампаній різного рівня [1, с.10]. Під фінансуванням політичної партії Романенко О.В. які можна виміряти фінансово, вигоди, отримані від звільнення сторони від зобов'язань, які є загальними, та інші дії, які прямо чи опосередковано сприяють досягненню мети партії [2, с. 13].

З наведених вище визначень можна вбачається, що поняття фінансування політичних партій передусім передбачає надання фінансових ресурсів чи допомоги, яка підлягає фінансовій оцінці. Вважаємо, що такий спосіб визначення поняття «фінансування політичних партій» є надто спеціальним, він охоплює лише передачу фінансових ресурсів та інших необхідних ресурсів політичним партіям для досягнення партійних цілей. І навпаки, у цих визначеннях відсутні вказівки на те, що партії повинні отримувати фінансування відповідно до вимог чинного законодавства, тому що в усіх сучасних країнах є законодавство, яке визначає порядок, діапазон та максимальний розмір фінансування політичних партій.

Крім того, недоліком цих визначень є те, що вони не враховують ролі держави як у самому фінансуванні, так і в тому, як держава контролює фінансування політичних партій. Іншими словами, це в першу чергу стосується фінансових зусиль партії, які включають будь-яку діяльність, пов'язану з отриманням грошей, інших активів або їх походженням, незалежно від мети партії. У зв'язку з цим запропоноване О. Васильченком

визначення фінансування політичних партій вважається більш досконалим і повним, це визначення передбачає діяльність держави, юридичних і фізичних осіб щодо забезпечення фінансової спроможності та нормального функціонування суб'єкта політичної партії. до правових норм [4, с. 81].

Незважаючи на негативний аспект єдиного цільового визначення, у ньому все ж відсутня участь політичних партій у його фінансуванні. На думку В.І. Полі сприяє спонсорство політичних партій, це дає змогу визнавати всі фінансово підтримані або законодавчо дозволені заходи як такі. Ці дії вимірюються з точки зору їх потенціалу фінансової підтримки чи зобов'язань діяльності сторін. S.M. Обушний науково досліджує питання фінансування політичних партій, пропонує використовувати термін «фінансове забезпечення політичних партій», який визначається як сукупність фінансово-економічних методів, спрямованих на забезпечення виконання зобов'язань політичних партій. Економічне значення цього терміну походить від створення громадянського суспільства як спільного ресурсу. [3, с. 7].

Крім того, науковець визнає, що поняття «фінансова підтримка політичних партій» є похідним від поняття «фінансування політичних партій», яке є більш розширеним [3, с. 12]. Крім того, термін «політичні фінанси» зазвичай використовується в літературі для опису грошових фондів, пов'язаних з політичною діяльністю, таких як гроші для політики.

Як правило, при вивченні фінансів політичних партій спостерігається дефіцит конкретної термінології та неоднозначність щодо організації. Таким чином, дослідження цих тем окремими вченими призвело до появи додаткового терміну «фінансування політичних партій», «фінансова діяльність партії», «фінансове забезпечення діяльності політичних партій», «фінансування політичної діяльності» та інші терміни, такі як «політичне фінансування». Крім того, не всі терміни відрізняються один від одного, а деякі з них вважаються синонімами. Як уже зазначалося, поняття «фінансування політичних партій» є більш розширеним за поняття «фінансова підтримка політичних партій» та «фінансова діяльність партії». І навпаки,

поняття «політичне фінансування» є більш розширеним, ніж фінансування партій, воно включає фінансування дій, пов'язаних із набуттям, утриманням або збереженням публічної влади серед усіх учасників політичного процесу (партій, кандидатів, організаторів виборів тощо). .) [2, С 11; 3, с.13].

Німецький учений Карл-Хайнц Нассмахер вважає, що слово «фінансування політичної діяльності» є одночасно об'єктом і результатом політичного процесу, крім того, процес фінансування політичної діяльності має відчутний вплив на процес, об'єкти та результати політичної діяльності. процесу, а саме на діяльність. , значення кожної політичної фігури у виборчому процесі та їх пріоритет. Ці ефекти є як негайними, так і довгостроковими. Важливо визнати, що декілька вчених досліджували тему фінансування політичних партій через призму розмежування між різними видами фінансування, пов'язаними з політичними партіями, і фінансуванням, пов'язаним з виборчими кампаніями. [1; 2].

Наведено опис необхідності такого підходу. Поговоримо про основні гіпотези, які відстоюють прихильники цього підходу. Отже. Платонова наголосила на необхідності розмежування понять фінансування виборчих кампаній та поточної діяльності політичних партій, що передбачає розмежування: – правової природи відносин між партіями, які беруть участь у політичній діяльності, – якщо висвітлюється тема фінансування виборів окремим законом про вибори, то фінансування поточної діяльності також регулюється спеціальним законом про політичні партії; – фінансування виборчих фондів спрямоване на створення достатньої та необхідної фінансової основи для успішних виборів, цей вид фінансування є особливим і розрахованим лише на певний термін.

приватне законодавство, і частіше застосовуються формальні правила. На відміну від Закону про вибори, який описує різні доступні джерела фінансування, Закон про партії іноді дозволяє фінансувати партії за рахунок додаткового доходу, що не є незаконним відповідно до закону. [2, с. 53-54]. Проте, зрештою, вчений визнає, що фінансування поточної політичної

діяльності та кампаній залежить від виконання публічного права через конституційні закони. Ці закони в основному складаються з норм, виведених із Конституції. [2, с. 7].

Це також задокументовано в юридичній літературі як інший метод фінансування політичних партій у міжсезоння та під час офіційних кампаній. Ці розбіжності пов'язані з: фінансами сторін; максимальний розмір доходу, який можна отримати; і потенційне використання доходу (8, с. 96-103]). На нашу думку, розподіл цього критерію як засобу доходу для розмежування фінансування поточної діяльності партій та їх кандидатів на виборах є дискусійним, законодавство більшості сучасних країн стверджує, що фінансування як участі у виборах, так і поточних починань походить із з трьох джерел: приватне фінансування, державне фінансування та самофінансування. Ми підтримуємо концепцію прихильників зазначеного вище підходу щодо необхідності окремого фінансування поточної діяльності політичних партій та їх участі в офісній політиці.

Проте аналіз законодавства окремих країн свідчить про те, що вивчення та порівняння фінансування політичних партій через призму аналізу їх джерел є більш плідним і дозволяє більш широко та комплексно досліджувати особливості фінансування політичних партій в окремих країнах. країни. Як задокументовано у Спільному висновку Венеціанської комісії та Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ щодо проекту закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та лікування політичної корупції в Україні, розрізнення між дотаборним та діяльністю після табору є занадто спеціалізованою і, здається, має штучну відмінність.

Сторонам буде важко визначити, які заходи є дотаборними, а які – післятабірними, зокрема щодо інформаційно-просвітницьких кампаній для населення, оренди приміщень, де знаходиться штаб, чи витрат, пов'язаних із заробітною платою. співробітників. Крім того, відмінність між діяльністю перед табором і після нього чітко не визначена, що призводить до того, що

приватні організації мають можливість фінансувати виборчі витрати своїх партій, не обов'язково пов'язуючи це з їхньою політичною діяльністю. Цей підхід є проблематичним у відношенні розмежування між заходами до табору та після табору, це розмежування не є чітко визначеним щодо розмежування між заходами до табору та після табору. Також зазначається, що згідно з чинним законодавством суперечки щодо фінансування політичних партій та створення пов'язаних з ними виборчих фондів є першорядними [10, с. 28].

У юридичній науці задокументовано різні класифікації джерел фінансування політичних партій. У результаті О. Васильченко виділяє такі критерії класифікації джерел фінансування політичних партій: за тривалістю, цільовим призначенням, спрямованістю, обсягом охоплення, порядком надходження та використання коштів, походженням коштів. Проте первинна класифікація ґрунтується на висновках вченого, які свідчать про наявність джерел фінансування політичної партії.

Основними видами джерел фінансування політичних партій О. Васильченко виділяє: фінансування, яке є самоокупним (внески та членство), державне фінансування та приватне фінансування (пожертви фізичних та юридичних осіб). Ці чотири типи фінансування є основними джерелами фінансування політичних партій. Петришин-Дюг вважає, що існує три типи джерел фінансування політичних партій: особисті кошти, добровільні пожертви фізичних і юридичних осіб і державне фінансування. [11, с. 94].

Платонова вважає, що всі джерела фінансування партій поділяються на дві категорії: традиційне фінансування, яке включає членські внески та інституційні пожертви, і зростаюче фінансування, яке включає як державне, так і приватне фінансування партій, а також доходи від їх політичної діяльності. [12, с. 71]. О. Совгирі вважає, що сучасне законодавство має розрізняти такі джерела фінансування: власні кошти партій, приватні кошти та державні кошти. Т.Т. Також Узунян виділяє три категорії фінансових ресурсів: власні кошти політичних партій, приватні пожертви та державне фінансування. [14, с. 76].

На думку К.А. Нинішня форма Александрова полягає в тому, що політичні партії отримують фінансування з різних джерел: членські внески, доходи від діяльності політичних партій, у тому числі пов'язані з бізнесом, пожертвування та державне фінансування. А. Романюк виділяє такі джерела фінансування політичних партій – прямі та непрямі. До непрямих належать: членські внески, державне фінансування членів партії та компенсація минулого, теперішнього та майбутнього лобіювання, пожертви під час передкандидатських заходів, лекцій та доходи від партійних видань. До непрямих джерел А.Романюк відносить неоплачувану працю членів партії та волонтерів, а також гуманітарну допомогу, акумульовану близькими до партії чи кандидата організаціями, пов'язаними з партією. Ці організації утворюють піраміду кандидатів у мажоритарному окрузі: партійні кандидати до Конгресу, обласної ради, міської ради та інших установ. Н.В. Захарченко та А.А. Швецов вважає, що можна виділити чотири основні джерела фінансової підтримки політичних партій: членські внески, пожертви, доходи від дозволеної господарської діяльності та державне фінансування. [17, с. 21].

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансування політичних партій – це діяльність політичних партій, державних органів, фізичних та юридичних осіб, яка здійснюється відповідно до чинного законодавства щодо фінансів та інших ресурсів, ці ресурси оцінюються за їх вартістю та необхідність досягнення цілей політичних партій. Незважаючи на те, що в Законі України «Про політичні партії в Україні» є лише поняття «внесок на підтримку партії», ми вважаємо, що найефективнішим способом класифікації фінансування політичних партій є джерело коштів, яке є поділяється на внески членів і пожертвування фізичних осіб, а також державне фінансування політичних партій.

Процедура легалізації фінансування політичних партій в Україні розпочалася із значним відставанням порівняно з іншими країнами, хоча слід зазначити, що це питання було зафіксовано в міжнародних документах 2001 року, але деталізовано у 2006-2010 роках. Міжнародне співтовариство та

Світовий банк, зокрема, неодноразово визнавали, що державне фінансування політичних партій є важливим не лише в суспільному житті, а й має значний вплив на розвиток демократичних інститутів, справжнього політичного плюралізму та здорової конкуренції під час виборів. , але це також служить формою запобігання політичній корупції.

Висновки до розділу 3

Правова база, що контролює фінансування політичних партій, складається з ряду нормативних актів, спрямованих на забезпечення прозорості та регулювання фінансових потоків у політичній сфері. Ці акти зазвичай встановлюють правила та обмеження щодо того, як партії можуть отримувати гроші, від кого вони можуть отримувати фінансування, а також як вони повинні представляти свою фінансову звітність.

Один із ключових аспектів цих правил – це вимога публічності. Політичні партії зобов'язані регулярно публікувати свої фінансові звіти, щоб громадськість мала можливість відстежувати, звідки йдуть кошти та як вони використовуються. Такі нормативні акти також передбачають контрольні механізми для перевірки фінансів політичних партій. Це може включати роль спеціальних комісій або органів, які відповідають за перевірку правильності фінансової звітності.

Деякі з цих правил можуть обмежувати або навіть забороняти певні джерела фінансування, наприклад, кошти від іноземних донорів або від певних секторів промисловості. Мета таких обмежень – уникнути негативного впливу певних інтересів на політичний процес. Загалом, ця правова база спрямована на створення прозорого, відкритого та відповідального середовища для фінансування політичних партій, що сприяє довірі громадян до демократичного процесу.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто історичний огляд регулювання фінансування політичних партій в Україні. Отже, після аналізу правової бази та нормативних актів, що регулюють фінансування політичних партій в Україні, можна зробити кілька висновків. Система фінансування політичних партій в Україні має свої позитивні аспекти, проте є проблеми, які потребують уваги та вдосконалення. Необхідно зміцнювати прозорість, забезпечувати ефективний контроль та впроваджувати реформи для забезпечення більш справедливої та демократичної системи фінансування політичних партій.

2. Досліджено правову базу та нормативні акти, що регулюють фінансування політичних партій. Правова база складається з різноманітних законів та положень, спрямованих на регулювання фінансування політичних партій. Це включає закони про фінансування політичних партій, звітність перед державою, контроль за джерелами фінансування та витратами. Проте, деякі нормативні акти можуть бути недостатньою або нечіткою, що відкриває двері до можливих зловживань та обхідних схем. Правова база складається з різноманітних законодавчих актів, таких як Закон про фінансування політичних партій, положення про звітність перед державою щодо використання коштів, механізми контролю за джерелами фінансування та обмеженнями на витрати. Наприклад, встановлення меж для сум, які можуть бути отримані від окремих джерел, та обов'язковість звітності перед виборчою комісією створюють базу для контролю та обліку фінансових потоків у політичних партіях.

3. Проаналізовано проблеми та недоліки існуючої системи фінансування. Проблеми і недоліки існуючої системи фінансування включають недостатню прозорість у джерелах фінансування, недостатню ефективність контролю та моніторингу, а також ризики корупції через можливість впливу бізнесу чи інших інтересних груп на політичні партії через фінансову підтримку. Додатково, існує проблема непропорційного доступу до

фінансових ресурсів між різними політичними силами, що може сприяти дисбалансу та нерівності в політичній конкуренції.

Щодо проблем і недоліків існуючої системи фінансування, насамперед слід відзначити недостатню прозорість щодо джерел фінансування політичних партій. Це може сприяти невідомості громадськості про те, звідки отримуються кошти, що може породжувати підозри про некоректність чи корупцію. Недостатній контроль і моніторинг за використанням цих коштів може відкривати двері до недоліків у системі, таких як нерегульовані витрати чи непрозорі фінансові операції.

Іншою проблемою є ризик корупції через можливість впливу бізнесу чи інших інтересних груп на політичні партії через фінансову підтримку. Це може призводити до необ'єктивності в прийнятті рішень та нерівності у політичній конкуренції. Загалом, система фінансування політичних партій в Україні має свої позитивні аспекти, але потребує системних змін для вдосконалення. Важливо зміцнювати прозорість, ефективний контроль та впроваджувати реформи для забезпечення більш справедливої та демократичної системи фінансування політичних партій в країні.

Щоб удосконалити систему фінансування політичних партій, слід звернути увагу на кілька ключових аспектів. По-перше, необхідно зробити нормативні акти більш чіткими та прозорими, уникнути тлумачень, які допускають розходження у визначенні понять, таких як види витрат чи джерела фінансування. Це допоможе уникнути можливих обхідних схем та забезпечить більшу точність та однозначність в оцінці фінансової діяльності партій.

По-друге, важливо посилити механізми контролю та нагляду за використанням фінансових ресурсів партій. Це може включати удосконалення системи звітності, впровадження більш ефективного моніторингу та перевірок, а також забезпечення більшої прозорості в доступі до фінансової інформації партій для громадськості та органів контролю.

Також важливо встановити строгі межі та обмеження щодо джерел фінансування політичних партій, щоб уникнути можливості впливу обмежених груп або використання нечесних джерел коштів. Забезпечення пропорційності та рівних умов для усіх політичних сил у доступі до фінансових ресурсів також є ключовою складовою справедливої системи фінансування.

Необхідно також врахувати міжнародний досвід та кращі практики інших країн у сфері фінансування політичних партій для удосконалення власної системи. Це може включати адаптацію кращих практик щодо прозорості, контролю та регулювання фінансування з урахуванням специфіки української політичної системи. Узагальнюючи, для покращення системи фінансування політичних партій в Україні важливо поєднати чіткі та прозорі нормативні акти з ефективним контролем, строгими обмеженнями на джерела фінансування та використання коштів, а також врахуванням найкращих практик світового досвіду. Це стане основою для створення більш справедливої та демократичної системи фінансування політичних партій, яка відповідатиме вимогам сучасності та сприятиме розвитку демократії в країні.

4. Установлено, що забезпечення ефективного співвідношення та збалансованості джерел фінансування діяльності політичних партій в Україні може бути досягнуто шляхом удосконалення чинної нормативно-правової бази з визначенням сучасних підходів до реєстрації політичних партій, вдосконалення електронної звітності, вдосконалення законодавства про вибори щодо фінансування передвиборної агітації тощо.

5. Визначено пріоритетні напрями вдосконалення державного регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій в Україні, виявлено можливості посилення контролю суб'єктів державного регулювання за фінансовою забезпеченістю діяльності політичних партій та підвищення відповідальності політичних партій за використанням державного фінансування їх діяльності, зокрема: - Верховній Раді України удосконалити Закон України «Політичні партії в Україні» щодо зменшення функціонального

навантаження на представників політичних партій, відповідальних за за підготовку та подання фінансових звітів партій до НАЗК, підвищення ефективності здійснення НАЗК своїх контрольних повноважень у сфері фінансування політичних партій, створення умов для впровадження ефективного незалежного зовнішнього та внутрішньопартійного контролю за фінансуванням діяльності політичних партій та використанням ними коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Батьківщину» позбавили державного фінансування через порушення у звіті. Укрінформ, 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricpolitics/3143244-batkivsinu-pozbavili-derzavnogo-finansuvanna-cerezporusenna-u-zviti.html> (дата звернення: 23 березня 2021 року).
2. Братюк Ю. НАЗК заблокувало державне фінансування партії «Голос». Zaxid.net. 2021. URL: https://zaxid.net/nazk_zablokuvalo_derzhfinansuvannya_partiyi_golos_n1512864 (дата звернення: 2 березня 2021 року).
3. Виборчий кодекс України: Закон України № 396-IX від 19 грудня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20/conv#Text> (дата звернення: 17 січня 2020 року). Див. статті 133, 147, 173, 186.
4. Використання транспортних засобів народними депутатами України службових чергових автомобілів. Верховна Рада України: офіційний вебпортал. URL: https://iportal.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/other/inf_transp_zas. (дата звернення: 19 лютого 2021).
5. Гебетнер С. Актуальність проблеми фінансів політичних партій в Україні. Реалії політичного фінансування в Україні : Матеріали круглого столу, м. Київ, 29 квітня 2002 року. Київ, 2002. с. 92. С. 20.
6. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій у 2020 році. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-z-pytan-zapobigannya-politychnijkoruptsiyi/infografika/> (дата звернення: 25 травня 2020 року).
7. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій: досвід ЄС і напрями удосконалення вітчизняного законодавства. Аналітична записка. 89 Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/derzhavne-finansuvannya->

- statutnoidiyalnosti-politichnikh-partiy-dosvid-es-i (дата звернення: 6 лютого 2021 року).
8. Доходи, в тому числі і подарунки: Роз'яснення НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/11-1.pdf> (дата звернення 6 травня 2020 року)
 9. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю.Ключковського. – Вид. 2-е, випр. і доповн. – К., 2009. – 500 с.
 10. Калачова Г. Депутатська частка: чому Верховна Рада так дорого обходиться країні. Українська правда, 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/05/7/636578/> (дата звернення: 5 лютого 2021 року)
 11. Калмиков Д. Щодо (НЕ)застосування санкцій за порушення норм законодавства про фінансування політичних партій. Центр політикоправових реформ. URL: <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20871842-schodonezastosuvannya-sanktsiy-za-porushennya-norm-zakonodavstva-profinansuvannya-politichnih-partiy>. (дата звернення: 13 лютого 2021 року).
 12. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 8073-X. Дата оновлення: 15.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
 13. Кодекс законів про працю: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Дата оновлення: 31.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
 14. Коліушко І. Актуальність проблеми фінансів політичних партій в Україні. Реалії політичного фінансування в Україні : Матеріали круглого столу, м. Київ, 29 квітня 2002 року. Київ, 2002. с. 92. С. 14-16. 90

15. Компенсації народним депутатам України для оренди житла або винайму готельного номера. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: https://portal.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/komnsecii-nd/ (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
16. Консолідований висновок на законопроект №1029 в частині внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні». Центр політикоправових реформ. 5 вересня 2019 року. URL: <https://bit.ly/2WHACCr> (дата звернення: 13 лютого 2021 року).
17. Конституція України від 28 червня 1996 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 16 січня 2021 року).
18. Коцюрба О. Публічне фінансування політичних партій: перспектива для України на досвіді Польщі. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2013. Випуск 57. С. 179–188. – С. 180.
19. O wykonywaniu mandatu posła i senatora. Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. Sejm Rzeczpospolita. URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/mandat/kon6.htm> (дата звернення: 7 березня 2021 року).
20. Охримчук М. НАЗК зупинило державне фінансування партії «Слуга народу». Zaxid.net. 2021. URL: https://zaxid.net/nazk_zupinilo_derzhavne_finansuvannya_partiyi_sluga_narodu_n1515155 (дата звернення: 2 березня 2021 року).
21. Парламент Грузії схвалив у першому читанні проєкт, що може позбавити фінансування опозицію. Європейська правда. 23 грудня 2020 року. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/12/23/7117941/> (дата звернення: 28 лютого 2021 року).
22. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. Дата оновлення: 25.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25 лютого 2021 року). 91

23. Постанова Верховного Суду від 10 квітня 2019, судова справа № 390/34/17.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81263995> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
24. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій». «Часопис ПАРЛАМЕНТ». №3- 4/2003. Лабораторія Законодавчих Ініціатив. URL: <https://parlament.org.ua/2015/08/15/chasopis-parlament-3-42003/> (дата звернення: 21 лютого 2021 року).
25. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання і протидії політичній корупції: Закон України від 19.12.2019 № 410-IX. Дата оновлення: 01.01.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-20> (дата звернення: 13 лютого 2021 року).
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні: Закон України від 27 листопада 2003 року № 1349-IV. Дата оновлення: 01.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-15#Text> (дата звернення 7 лютого 2021 року).
27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції: Закон України від 02.10.2019 № 140-IX. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-20#top>
28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції: Закон України від 08.10.15 № 731-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19/ed20200101> (дата звернення: 9 лютого 2021 року).
29. Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2020 рік»: Закон України від 13.04.2020 № 553-IX. Дата оновлення: 06.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#Text> (дата звернення: 14 березня 2021 року). 92

30. Про Державний бюджет України на 2007 рік: Закон України від 19.12.2006 № 489-V. Визнання неконституційними окремих положень: 09.07.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-16#top> (дата звернення: 11 березня 2021 року).
31. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 28.12.2007 № 107-VI. Дата оновлення: 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-17#top> (дата звернення: 11 березня 2021 року).
32. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 №1082-IX. Дата оновлення: 31.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення: 6 лютого 2021 року).
33. Про Комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 року № 116/95-ВР. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19 лютого 2021 року)
34. Про кошторис Верховної Ради України на 2021 рік: Постанова Верховної Ради України від 15.12.2020 № 1083-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1083-20#Text> (дата звернення: 3 березня 2021 року).
35. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
36. Про політичні партії: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (дата звернення: 9 лютого 2021 року).
37. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#n21> (дата звернення: 17 січня 2021 року)/ 93

38. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 №2790-XII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення: 6 лютого 2021 року)
39. Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів: Постанова КМУ від 02.02.11 №98. Дата оновлення: 16.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25 лютого 2021 року).
40. Про умови оплати праці посадових осіб, керівників та керівних працівників окремих державних органів, на яких не поширюється дія Закону України «Про державну службу»: Постанова КМУ від 20.04.2016 №304. Дата оновлення: 07.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/304-2016-%D0%BF> (дата звернення 6 лютого 2021 року)
41. Про фінансове забезпечення діяльності народних депутатів України: Постанова ВРУ від 07.12.2017 №2240-VIII. Дата оновлення: 03.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2240-19> (дата звернення: 6 лютого 2021 року)
42. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні» щодо удосконалення порядку зупинення та припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії № 5253 від 17.03.2021. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71428 (дата звернення: 20 березня 2021 року)
43. Протокол № 102 засідання Комітету ВРУ з питань Регламенту та організації роботи ВРУ від 08.12.2017. URL: http://reglament.rada.gov.ua/documents/protokol_z/73573.html (дата звернення 6 лютого 2021 року)

44. Реалії політичного фінансування в Україні : матеріали «круглого столу», м. Київ, 29 квітня 2002 року. Київ, 2002. 92 с. 94
45. Рівень тіньової економіки в Україні перевищив 30%. SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua/news/allnews/riventinovoiekonomikivukrainiperevisiv30> (дата звернення: 7 березня 2021 року)
46. Рішення Конституційного Суду України від 22.05.2008 № 10-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#top> (дата звернення: 11 березня 2021 року).
47. Роз'яснення про застосування статті 35 Закону України «Про статус народного депутата України» (ухвалене на засіданні Комітету 18 грудня 2018 року (протокол № 137). Веб-сайт Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації Роботи Верховної Ради України, 2019. URL: <http://reglament.rada.gov.ua/print/73829.html> (дата звернення: 1 квітня 2021 року).
48. Семілетко Т., Хаврат М. Бюджетні компенсації депутатам: огляд закордонного досвіду та пропозиції для українського парламенту (аналітична записка). Центр демократії та верховенства права. 20 квітня 2018 року. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/byudzhetni-kompensatsiyi-deputatam/> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
49. Середня зарплата в Україні. Мініфін. Останнє оновлення: 2 березня 2021 року. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/> (дата звернення: 7 березня 2021 року).
50. «Слуга народу» поки не може відмовитись від держгрошей на користь боротьби з COVID-19. Українська правда, 2020. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/7/7246859/> (дата звернення: 14 березня 2021 року).
51. Ставлення громадян до політичної ситуації, виборів і партій. Прес-реліз. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/11837777675979e41751cad8.18422987.pdf> (дата звернення: 19 лютого 2021 року)

52. Ставлення українців до політичних партій та джерел їх фінансування. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ільва Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-ukraintsiv-do-politichnikh-partiy-i-dzherelikh-finansuvannya> (дата звернення: 19 лютого 2021 року).
53. Статут Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина». Київ, 2017. П. 2.3. URL: <https://ba.org.ua/statut/> (дата звернення: 28 лютого 2020 року).
54. Статут Політичної Партії «Голос». Київ, 2020. П. 2.2. URL: <https://goloszmin.org/storage/app/media/zvity/statut11032020.pdf> (дата звернення: 28 лютого 2021 року).
55. Статут Політичної партії «Європейська солідарність». Київ, 2019. П. 2.2. URL: https://eurosolidarity.org/wpcontent/uploads/2020/02/Statut_28_05_2019.pdf (дата звернення: 28 лютого 2020 року).
56. Статут Політичної партії «Опозиційна платформа – За життя». Київ, 2019. П. 2.2. URL: <https://zagittya.com.ua/ua/page/ustav.html> (дата звернення: 28 лютого 2020 року).
57. Статут ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ». Київ, 2020. П. 3.4. URL: https://sluga-narodu.com/wp-content/uploads/2020/11/Statut_partii-_Sluha_Narodu.pdf (дата звернення: 28 лютого 2020 року).
58. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://cutt.ly/nzaMJP6> (дата звернення: 7 березня 2021 року).
59. Токар О.В. Процедурні та правові аспекти формування депутатських об'єднань Верховної Ради України. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2012. 37 с. С. 9. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-05/Parliament_thesis-b37bc.pdf (дата звернення: 27 лютого 2021 року).
60. Умланд А. Державне фінансування політичних партій: доленосна реформа чи політична косметика? Дзеркало тижня. 2016. № 32. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/derzhavne-finansuvannya-politichnih-partiy->

- dolenosnareforma-chi-politichna-kosmetika-_.html (дата звернення: 27 лютого 2021 року).
61. Усатенко Г. Актуальність проблеми фінансів політичних партій в Україні. Реалії політичного фінансування в Україні : Матеріали круглого столу, м. Київ, 29 квітня 2002 року. Київ, 2002. с. 92. 96
 62. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем: навч. посібник. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 325 с. С. 163-164.
 63. Шосте опитування народних депутатів України : лютий-квітень 2009 / Програма сприяння парламенту України II. – [Київ : Програма сприяння парламенту України II, 2009]. – 37, 31 с. : іл. – Книга-«переверт». С. 18
 64. Шумельда О. Фінансування українських політичних партій: залаштунковий погляд. Реалії політичного фінансування в Україні : Матеріали круглого столу, м. Київ, 29 квітня 2002 року. Київ, 2002. с. 92.
 65. Average gross wage in 4th 2020. Statistics Poland. URL: <https://stat.gov.pl/en/latest-statistical-news/communications-andannouncements/list-of-communiques-and-announcements/average-gross-wagein-the-4th-2020,281,29.html> (дата звернення: 7 березня 2021 року).
 66. Ballington J et al. Funding of Political Parties and Election Campaigns: A Handbook on Political Finance. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014. p. 436
 67. Bretan J. Polish MPs vote to give themselves 60% pay rise. Notes from Poland, 2020. URL: <https://notesfrompoland.com/2020/08/14/polish-mps-vote-to-givethemselves-60-pay-rise/> (дата звернення: 7 березня 2021 року).
 68. Casal Bertoa F. The Reformed Ukrainian Party Law (2015): A Comparative Analysis. 4th Political Party Expert Workshop. Kyiv, 2016. 16 p. URL: <https://whogoverns.eu/wp-content/uploads/2016/07/the-reformed-ukrainianparty-law-2015-a-comparative-analysis-english.pdf> (дата звернення: 4 березня 2020 року)
 69. Casal Bertoa F., Rodriguez Teruel J. Political Party Funding Regulation in Europe, East and West: A Comparative Analysis. OSCE.. URL:

<https://www.osce.org/files/OSCEODIHR%20Discussion%20Paper%20on%20Political%20Party%20Finance%20Srain.pdf> (дата звернення: 4 березня 2021 року).

70. Case of Cumhuriyet Halk Partisi v. Turkey. Application no. 19920/13. Judgement. Strasbourg, 2016. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-162211%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-162211%22]}) 97 (дата звернення: 28 лютого 2021 року).